БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 149 (9903) | 1962 оной июниин 26, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ХҮНДЭТЭ ҮҮРГЭДЭЭ [Х]АРЮУСАМААР ХҮДЭЛЫТ!

[Прои]союзууд — коммунизмын [ху]ли болоно гэжэ Владимир [Ильич] угаа сэсэнээр заагаһан [Л]енин багшын энэ мэргэн [хэ]йлгонь мүнөө, үргэн да[лай]гаар коммунизм бай[гуул]жа байһан үедэ, онсо удха[тай] болоо. Бүхы хүдэлмэ[ришэд], алба хаагшад профсою[зу]удаа дамжуулан предприя[тинуудай] эмхи зургаан бүхэнэй [ажал] ябуулгада үрэ ехэтэйгээр [нүлөөлнэ]. Һаяшаг болотор гүрэ[нэй] [ху]ргаануудай дүүргэдэг бай[һан] зарим уялгануудай даал[габа]ри ушарһаа профсоюзуу[дай] [үү]ргэнь нилээд дээшэлээ. [Ям]ар уялгануудые дүүр[гэх]эйха тухайда КПСС-эй Программа дотор тодорхой[лэн] [тэм]дэглэгдэнхэй. Профсоюзууд [ниитын] олониитын коммунис мэдэ[рэл] улам улам дээшэлүүлхэ, [коммун]ис ёһоор ажаллахын тү[лөө] мүрысөөнэй эмхидхэлшэнь [бэелүүлхэ], хүдэлмэришэд болон алба [хаагшадай] эдэбхи хэшээл бада[рааха], шадабари мэргэжэлыень [дээшэлүүлхэ], ажалшадай ажа[байдал]ай эрилтэ, амарха аятай [бай]рхэ байдал хангаха, физ[культу]ра ба спорт хүгжөөжэ, [хүдэлмэришэдые] хабадые бэхижүүлэн шам[даруу]лха зорилготой.

[Хү]дөө ажахымнай хүгжэлтын [мүнөөн]эй шатада совхозуудай [олоор] эмхидхэгдэһэн дээрэһээ [тэ]рбаад мянган урдын кол[хоз]уд хүдэлмэришэд боло[жо] профсоюзда ороод, хүдөө [ажахын] удаар шэнэ рабочкомууд, [местком]ууд тогтоогдоо. Нюта[гай]и колхоз, совхозуудай үй[лэдбэр]иин управлениинүүдэй дэр[гэдэ] [с]хай профоргнууд томи[лэгдэнэ]. Эдэ хубилалтануудһаа [ула]лан, һүүлэй жэлнүүдтэ [ху]тосхонуудаар үйлэдбэри[н] [проф]союзай олон гэшүүдтэй отрядууд бии болоод, ехэ [ажал] хэжэ байна. Энээндэ жэ[шээ] [б]олгон Хүдэрын (Хяагта) [совхозо]й хүдэлмэришэдэй коми[тет] хүдэлмэриие хараад үзэе. [Раб]очком (түрүүлэгшэнь нү[хэр] Раднаев) хүдэлмэришэдэй коммунис мүрысөө дэлгэ[рүүлхэ] хэрэгтэ онсо анхарал хан[дуулна]. Һара бүхэнэй дүүрэм[жэ], [м]үрысөөнэй дүн гаргажа, [жэ]лэйнгээ суглаан дээрэ хэл[элсэжэ], [ту]рхимлэгшэдые урмашуул[а]эгдэһэн хүнэй бии бай[гаа] - тэрэниие түрүүшүүлэй [тоодо] оруулха гэжэ оролдодог [бай]тай. Дамжуулгын Улаан [т]үлтайн үнинэй һаалишан Баинова апрельһээ хойшо [ажал]ябана. Хонишодой дун[дахи] С. Б. Васильевагай даадаг [тэр]оосото бригада түрүү[лнэ]. [Б]аян-Булагай механизатор-[б]ригадирынь Б. Ч. Бадма[р]абарай тарилгын хүдэлмэ[рин] үдэрэй туршада түгэсхэ[гдэ]һан уялгануудаа дүүргээ. [Совхоз]ой дирекциин, рабочкомой [шиид]эриин үндэһөөр, ажалай [түрүү]үүл Хүндэлэлэй самбарта [табигд]адаг, дамжуулгын Улаан тугуудта хүртэдэг байна. Мүрысөөнэй һайнаар эмхидхэгдэһэнэй ашаар һаяшаг энэ совхозой 20 гаран түрүүшүүлдэ коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Тэрэшэлэн Дэрээнэй совхозой рабочком (түрүүлэгшэнь нүхэр Шагдарон), Саянай (түрүүлэгшэнь нүхэр Балдуев) мүрысөө шадамараар толгойлжо, КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгануудсоо табигдаһан тодорхой зорилго — мяха, һү, нооһо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр абадаг болохо зорилго — амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүдэлмэришэдые элсүүлэн, оролдолго хэшээл гаргажа байна. Эдэ түүхэтэ документнүүд колхоз, совхозуудай фермэ болон бригадын суглаан дээгүүр зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдана, шэнэ уялгануудые абана. Түрүү ажахынууд малай ашаг шэмэ ехээр абахын тулада тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ ёһотойгоо мэдэрэн, хабарһаа хойшо сабшалангаа уһалһан, наг шэбхэ тарааһан, үбһэ ногооень малда дэбһүүлхэгүйн тула хүреэнүүдые бариһан, шугы бургааһа, шулуу шохойһоо арилгаһаниинь һайшаалтай.

Үнеэдээ һайнаар бэлшээжэ һү, тоһо ехээр абаха, малаа һайса таргалуулан, мяха тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэл партийна организацинуудай хүтэлбэри доро, профсоюзай, комсомолой эмхинүүдэй эдэбхитэ хабаадалгатайгаар хаа хаанагүй дэлгэржэ захалаа.

Гэхэ зуура, Бэшүүрэй, Баргажанай, Комсомольско (Яруунa) совхозуудай хүдэлмэришэдэй комитедүүд замай залууршадай туйлалтануудые бүгэдын шадабари болгохо, суртал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ, ажаһуудалда коммунис ёһо гурим нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ гэхэ мэтэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье уялгануудтаа ханамжагүйгөөр хандадаг байна гэһэн мэдээнүүд ороо. Бюллетень хааха, элдэб мэдүүлгэ, арсалдаануудые шиидхэхэ тэдыгээр үүргэеэ хизаарладаг ушар олохон рабочком, месткомуудай зүгһөө үзэгдэнэ.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, шэнэ шэнжэ шанартай хүнүүдые хүмүүжүүлэн болбосоруулха, коммунис ёһоной ниитын харилсаануудые хүгжөөхэ хэрэгтэ профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотойнь элитэ.

Саашадаа хүдөө нютагуудай профсоюзна эмхинүүдэй (рабочкомууд, месткомуудай) хүдэлмэриие эрид һайжаруулан, социалис хүдөө ажахын дайшалхы зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай арюун уялга болоно.

ХАХАД ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭЕ

* * *

Бодото хэрэгээрээ харюусана

Манай управлениин харьяата Хяагтын, Зэдын, Захааминай, Бэшүүрэй аймагуудай ажалшад, малшад партиингаа Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые зүбшэн хэлсэжэ, саашанхи түсэб, зорилгонуудаа хараална. Илангаяа ажахы бүхэндэ бии байһан арга боломжонуудые зүбөөр элсүүлэн хэрэглэхэ тушаа ехэ анхарал хандуулагдана.

Гэхэтэй хамта гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо худалдаха хахад жэлэйнгээ, мүн жэлэй түсэбые болзор соонь дүүргэхэ гээшэ мүнөө үеын эгээл зайлашагүй шухала зорилго байһаниинь элитэ. Тиимэһээ манай аймагуудай колхоз, совхозууд доторойнгоо арга боломжые дүүрэнээр хэрэглэжэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо ехээр абаад, тэдэниие гүрэндөө элбэгээр худалдахын тула бүхы хүсэеэ зорюулна.

Июниин 20-ной мэдээгээр Бэшүүрэй совхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 111 процент дүүргэжэ, 216 центнер һайн шанартай мяха түсэбһөө үлүү үгэһэн байна. Совхозой суута гахайшад Мария Конечных, Ольга Беляева болон бусадай оролдосото ажалай ашаар илангаяа бэеэр томо, тарган гахай олоор худалдаа.

Тэрэшэлэн Захааминай аймагай «Победа», «Коммунизмын зам», «Родина» колхозууд үхэр малнуудые олоор шахажа тушаагаад, гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээ.

Хяагтын, Бэшүүрэй аймагай зарим ажахынууд гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэбөө муу бэшээр дүүргэжэ байнхай. Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ артель үндэгэ худалдаха хахад жэлэй түсэб 120 процент, Бэшүүрэй аймагай Калининай, XXI партсъездын, Логовскиин нэрэмжэтэ, «Победа» колхозууд баһал 103—120 процент хүрэтэр дүүргэбэ.

Тиихэдэ Захааминай Ленинэй нэрэмжэтэ, «Победа», «Красный Октябрь» колхозууд гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Бүхыдөө аймагай ажахынууд гүрэндэ үндэгэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 157 процентдэ хүргөөд байна.

Аймагуудтамнай «сагаан алтанай» хаһа — нооһо хайшалалгын халуун хүдэлмэри эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай колхоз, совхозуудта хамта 19 пункт хүдэлжэ, үсөөхэн үдэр соо 52 мянга гаран хонин хайшалагдаа. Тиигэжэ түрүүшын хэдэн зуун центнер нооһон бэлэдхэлэй пунктда тушаагдаба. Мүн Зэдын аймагай ажахынуудта эмхидхэгдэһэн 13 пунктнууд үдэр бүри һаадгүй һайнаар хүдэлжэ, хамта 25 мянган хонин хайшаланхай. Борьёогой совхозой бүхы отделениинүүдтэ нооһо хайшалалга түлэг дундаа ябажа, һүүлэй хэдэн үдэр соо гүрэндэ 194 центнер һайн шанартай нооһон худалдагдаа.

Байгша ондо аймагуудта хонидой нооһо оренбургынхидай жэшээгээр, түрүү аргаар хайшалхын тула ехэ оролдолго гаргагдана. Мүнөө энэ түрүү арга шудалһан хүнүүд ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, бусадта жэшээ харуулаа.

Колхоз, совхозуудаймнай бүхы ажалшад, малшад иигэжэл парти, правительствынгаа анхарал оролдолгодо бодото ажалаараа харюусана.

А. КАУРОВ,
Хяагтын нютагай үйлэдбэриин управлениин түсэблэлгын экономическа таһагай начальник.

* *

БҮХЫ НАЙДАБАРИМНАЙ ЭДЭЭНДЭ

Һү, мяха элбэг дэлбэгээр абахын тула адууһа малаа шэмэтэй һайн тэжээлээр гүйсэд хангаха хэрэгтэй гэжэ хэндэшье мэдээжэ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга доторшье энээндэ үшөө дахин онсо анхарал хандуулагдана.

Тиимэһээ манай совхозой кукурузашад, механизаторнууд ороохо таряанай болон кукуруза, саахарай свёкло гэхэ мэтэ ургамалнуудай үндэр баян ургаса абажа, адууһа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула ехэхэн оролдолго гаргана.

Байгша ондо бүхыдөө 800 гектарта кукуруза ехэнхидээ квадрат гаргажа таряабди. Мүн 65 га газарта саахарай свёкло, 23 гектарта тэжээлэй бобы, 65 га дээрэ турнепс таригдаа. Кукуруза, саахарай свёкло, бобы тариһан газарнай энэ үбэлдөө, хабартаа һайсахан үтэгжүүлэгдээ юм. Жэшээлхэдэ, кукурузын газарай га бүридэ 11 тонно, саахарай свёкло тариха полидоо гектарай 35 тонно шэбхэ гаргаа һэмди.

Хэнэйшье мэдэһээр энэ жэлдэ хаа хаанагүй, илангаяа манай эндэ, хабар хожом болотор ехэ хүйтэн байжа, ходо хуурайгаар һалхилаа. Мүнөөшье мүртэй дулаан болоногүй. Тиибэшье һаань, кукурузашаднай тарилгадаа һайнаар бэлдэжэ, газараа хаһа сагтань уһалаад, эхилһэн түрүүшын үдэрһөө эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, кукурузынгаа тарилгые урда урдынхиһаа 12 хоног эртэ дүүргэээ.

Гадна энэ жэлдэ гансашье кукурузаяа оролдосотойгоор харууһалжа, баян ургаса абахын түлөө тэмсэхэ бэшэ, харин таряалангай гектар бүриһөө шадаал һаа, тэжээлэй единицэ элбэгээр бэлэдхэхээр шиидээ. Нэгэдэхи отделениин кукурузашан Николай Чирков Москвагай областиин «Заокский» совхозой механизаторнуудай жэшээгээр ажаллажа, 100 гектар кукурузынгаа га бүриһөө 250 центнер ногоон эшэ намаа, 10 гектар саахарай свёкло тариһан газарай га бүриһөө 120 центнер ургаса, 23 га дээрэһээ гектарай 10 центнер бобы ургуулжа абаха зорилго табина. Тиигэжэ 133 гектар газарайнгаа га бүриһөө дунда зэргээр 6200 тэжээлэй единицэ абаха байна.

Мүнөө нүхэр Чирковой звеногойхид ургаса харууһалха хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулна. Кукуруза, свёклын эшэ набшын үшөө гараагүй байхада, газарайнгаа бургаг үбһэ сэбэрлэхын тула хоёр дахин борнойлоо. Һүүлэй үедэ ургасань яһала һайнаар гаража, квадрадууд элеэр харагдадаг болоо. Һаяар ургаса дээгүүрээ хүндэлөөшэнь борнойлжо дүүргээд, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ захалхань.

Тиихэдэ совхозой хоёрдохи отделенидэ кукурузашан Б. Пайчер гэгшын звено һайнаар хүдэлнэ. Совхоздо бүхыдөө 800 гектар кукуруза тариһан газарта ургасын үшөө гараагүйдэ 1 дахин борнойлогдожо дүүрээд, һүүлэй 3 үдэр соо ургасын гарахалаар 300 гектар борнойлогдоод байна.

Сагай уларилай иимэ таарамжагүй хүйтэн байхада, ургасаяа зүбөөр харууһалжа, хэрэгтэй болоо һаань, нэмэлтэ тэжээл оруулжа, буртаг үбһэ, үрмэдэһые хаһа сагтань үгы хэжэ шадабал, үндэр баян ургаса абаха байнабди.

А. НИКУЛЬШИН,
Баргажанай совхозой главна агроном.

Кукурузашадай хүсэл оролдолго

ЗАХААМИН. **(Телефоноор абтаба).** Аймагай ажалшад, малшад түрэл партиингаа ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые үнэн зүрхэнһөө һайшаан дэмжэжэ, энээндэ бодото ажалаараа харюусана.

Хэнэйшье мэдэһээр хямда сэнтэй һү, мяха элбэг ехээр абахын тула адууһа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл гээшэ эгээл шухала болоно бшуу.

Тиимэһээ аймагай колхозуудай кукурузашад энээниие һайса ойлгожо, таряалангай «хатан» кукурузые элбэгээр ургуулхын түлөө бүхы хүсэл оролдолго, мэргэжэл шадабаряа зорюулна. Жэшээлхэдэ, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Назар Самагонов даажа абаһан 100 гектар дээрэ кукурузаяа хаһа сагтань тарижа дүүргээд, ургасын гараагүйдэ, мүн гараһан хойнонь гурба дахин борнойлоо. Һаяар тэрэнэйнгээ зурууд хоорондохиие элдүүрилжэ эхилхэ юм. Тус звеногойхид байгша ондо гектар бүриһөө 300 центнерһээ бага бэшэ ургаса абахын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдоно.

Мүн эндэхи «Красный Октябрь» колхозой механизатор Цыдемпил Цыденовэй даадаг звеногойхид 100 га кукурузынгаа ургасые баһал гурба дахин борнойлжо дүүргээд, һаядаа тэрэнээ элдэб хоротон, хорхой шумуулһаа хамгаалхын түлөө ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай.

Д. АЮШЕЕВ.

[Со]ветскэ Союзай ба Румыниин Арадай [Ре]спубликын партийно-правительственна [д]елегацинуудай хамтын мэдүүлгэдэ гар табигдаба

[БУХА]РЕСТ, июниин 24. [(ТАСС)]. Хэлсээ хэһэнэй һүү[лээр] [м]үнөөдэр Советскэ Сою[зай б]а Румыниин Арадай [Респуб]ликын партийно-прави[тельств]енна делегацинуудай [хамтын] мэдүүлгэдэ гар табиг[даба].

[Сов]етскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи Секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, РРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи Секретарь, Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Г. Георгиу-Деж хамтын мэдүүлгэдэ гараа табиба.

[...]р Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ партийно-правительственна делегаци Румыниин Арадай [Респуб]ликада айлшална. Зураг дээрэ: Бухарестын областиин Кэлэрашска районой «Чаку» гэжэ [колсел]ьхозой малай фермэ хараба. Н. С. Хрущев колсельхозой гэшүүдтэй хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

СССР-эй партийно-правительственна делегаци Констанца ерэбэ

БУХАРЕСТ, июниин 23. (ТАСС). Румынеэр аяншалжа ябаа Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ партийно-правительственна делегаци Хара далайн эрьедэхи томо порт—Констанца ерэбэ. Делегацитай хамта Г. Георгиу-Деж, И. Г. Маурер болон РНР-эй бусад хүтэлбэрилэгшэд делегацитай хамта эндэ ерэлсэбэ. Совет делегаци ба Румыниин тусхайта хүнүүд Хара далайдахи Румыниин курортнуудаар ябаха.

Констанциин ажалшад Совет айлшадые хани халуунаар угтаба. Вокзал дээрэ, тэрэ шадарайнь талмай дээрэ хэдэн мянган хүн суглараа. Вагонһоо гарамсаараа Г. Георгиу-Деж РРП-гэй Констанцидахи обкомой нэгэдэхи секретарь В. Вылка, областной арадай соведэй түрүүлэгшэ П. Ионеску болон область ба городой бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй Н. С. Хрущевые танилсуулба.

Совет айлшад, эдээнтэй хамта ябаһан Румыниин партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшад «ура» хашхаралдаан доро машинада һуугаад, һайндэрэйхеэр гоёогдоһон городой үйлсөөр ябаба.

Констанциин бүхы ажалшад үйлсэдэ гаранхай. Хүнүүд баяртай хүхюутэйнүүд, туганууды, баглаа сэсэгүүдые баринхай, даллажа байба. Альга ташалган замханагүй, амаршалгын үгэнүүдые хэлэнэ.

Республикын Хара далайдахи томо курортнуудай нэгэн болохо Мамай тээшэ совет айлшад ошобо. Энэ курорт хадаа городһоо хойшо, Сютгел гэжэ нуур Хара далай хоёрые хубааһан багахан арал дээрэ байдаг юм.

Таарамжатай һайнаар түхеэрһэн пляжай хажуугаар, олон дабхар гоё гэгшын гэрнүүдэй, ресторан, кафэ болон курортын бэшэ гоё һайхан барилгануудай хажуугаар дүрбэн километр утатай энэ һайхан эрьеэр машинанууд гараба.

Мамайе хараһанай һүүлээр Н. С. Хрущев, Советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд ба Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ба правительствын хүтэлбэрилэгшэд городһоо урагшаа 14 километрэй газарта байһан Эфория гэжэ курорт тээшэ ошоходоо Констанциин үйлсөөр дахяад гараба.

Энэ курорт хараад, Советскэ партийно-правительственна делегаци Хара далайн эрьедэ тогтохо байра тээшэ ошобо.

Бухарест бусажа ерэбэ

БУХАРЕСТ, июниин 24. Тусхай корреспондентнүүд Д. Бочаров ба К. Кравченко иигэжэ мэдээсэнэ: Румыниин Хара далайдахи эрьеэр ябажа байһанаа Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр үдэһөө хойшо Бухарест бусажа ерэбэ. Г. Георгиу-Дежын толгойлжо ябаһан Румыниин партийно-правительственна делегаци эдээнтэй хамта Румыниин Арадай Республикын ниислэл хото ерэлсэбэ.

Новокузнецкдэ В. И. Лениндэ памятник табигдаба

НОВОКУЗНЕЦК, июниин 23. (ТАСС). Коммунис партиие байгуулагша, Совет гүрэниие тогтоогшо В. И. Лениндэ Сибириин металлургнуудай городой нэгэ талмай дээрэ памятник табигдаба.

Бухарестдэ хани барисаанай, аха дүүгэй митинг болобо

БУХАРЕСТ, июниин 24. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Д. Бочаров ба К. Кравченко иигэжэ дамжуулна: Н. С. Хрущевой толгойлжо ябаһан Советскэ партийно-правительственна делегациин Румыниһаа ошохын урда тээ «Республика» гэжэ Бухарестын стадиондо Румыниин ниислэл хотын ажалшадай митинг мүнөөдэр болобо.

Гоё һайхан национальна хубсаһануудаа үмдэһэн зуу мянга шахуу хүн, совет арадай түлөөлэгшэдтэй уулзахая ерэбэ. Стадионой трибуна ба ногоон талмайе эдэнэр дүүргэбэ. Правительствын трибунын урда тээ митингдэ хабаадагшад «РНР-СССР» гэһэн үгэнүүдые бэшэбэ. Тойроод совет ба румыниин национальна тугууд, Н. С. Хрущев ба Г. Георгиу-Дежэй портредүүд, «румыно-совет хани барисаан хэтэ мүнхэдөө мандаг лэ!», «Коммунизм байгуулжа байгаа баатарлиг совет арадта алдар соло!», «Марксизм-ленинизмын илагдашагүй туг доро социалис лагерай эбдэршэгүй нэгэдэл мандаха болтогой!» гэһэн лозунгнууд байна.

Н. С. Хрущев, Г. Георгиу-Деж ба совет, румыниин партийно-правительственна делегацинуудай гэшүүдэй трибуна дээрэ ерэхэдэнь, митингдэ хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар, «ура» хашхаралдан угтаба.

РРП-гэй Бухарестын горкомой нэгэдэхи секретарь Ф. Дэнэлаке митинг нээбэ. Румыниин ниислэл хотын ажалшадай үмэнэһөө хүндэтэ совет айлшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Энээнэй һүүлээр академик А. Жожа, августын 23-най нэрэмжэтэ заводой мастер А. Христаке, Бухарестын университедэй студент Л. Ионеску гэгшэд сугларагшадта халуунаар угтагдан амаршалгын үгэ хэлэбэ.

РРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи Секретарь, РНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Георгиу-Деждэ үгэ үгтэбэ. Митингдэ хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Н. С. Хрущевой микрофондо дүтэлжэ ерэхэдэнь стадион дээгүүр альга ташалган нэрьежэ, «ура» хашхаралдаан болобо. Совет делегациие толгойлогшын тодо һонор үгые эндэ байгшад ехэ анхаралтайгаар, һонирхон шагнаба.

Г. Георгиу-Деж ба Н. С. Хрущевой үгэнүүд нэрьемэ альга ташалгаар, «РНР-СССР!», «Хэтэ мүнхын хани барисаан!», «РРП—КПСС!» гэһэн үгэнүүдээр, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар байд гээд лэ таһалдуулагдана.

Совет айлшад, тэдэнэй Румыниин ханинарай гар гарһаа барилсаад, сугларагшадые амаршалхадань, «ура» хашхаралдаан, амаршалга, альга ташалган стадион дээгүүр дахяад зэдэлбэ.

Бухарестдэ болоһон митинг хадаа румыно-совет хэтэ мүнхын хани барисаанай эбдэршэгүй нэгэдэлэй, социализм ба коммунизмын замаар аха дүү хоёр арадай дабшахаар шиидэнги байһые, социалис лагерай нэгэдэлые бэхижүүлхэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые тогтоохын түлөө тэмсэхээр бэлэн байһые элитэ тодоор харуулһан жагсаал болобо.

Коммунизм тухай хөөрэлдөөн

КОММУНИЗМ БА НАЦИОНАЛЬНА ХАРИЛСААНУУД

„СССР-тэ коммунизмын илахатай хамта нацинуудай хани нүхэсэл улам бэхижэхэ, тэдэнэй экономическэ болон суртал бодолойнь нэгэдэл бүри ехээр һалбарха, тэдэнэй ухаан бодолынь юрэнхыдөө коммунис шэнжэ шанартай болон бадарха юм."

(КПСС-эй ПРОГРАММАҺАА)

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXII съезд, тэрэнэй баталан абаһан КПСС-эй Программа манай орондо коммунизмын агууехэ байшан бодхоолгын бодото замые элитээр заажа үгэбэ.

Партиин Программа соо хараалагдаһан шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь гэхэдэ, коммунизмын үедэ национальна харилсаануудай талаар партиин бэелүүлхэ зорилгонууд юм.

«Социализмын эрхэ байдалда нацинууд бадаран һалбарна, бүрин сүлөөтэ байдалынь бэхижэн хүгжэнэ — гэжэ партиин Программа соо хэлэгдэнэ.—Нацинуудай хүгжэлтэнь капитализмын үеынхидэл, үндэһэ яһатанай хоорондоо хёмороое, мүн үндэһэ яһатанай гэзгэнги, хара амяа хараад байха заншалые дэбэрээхэ замаар бэшэ, харин тэдэнэй хоорондохи хани нүхэсэлые бэхижүүлгын, аха дүүгэй харилсан туһалалсалгын, хани барисаанай замаар бэелүүлэгдэдэг бшуу».

Совет засагай үедэ социалис нацинуудай яажа бии болоһон, тэдэнэй хэр зэргээр хүгжэһэниинь манай Буряадай республикын жэшээ дээрэ эли тодоор харагдана.

1923 оной майн 30-да ВЦИК-эй тогтоолоор Буряадай Автономито Совет Социалис Республика байгуулагдаа һэн. Иигэжэ буряад арад өөрынгөө түүхэдэ түрүүшынхеэ гүрэн түрын эрхэ байдалтай болоһон байна. Гүрэн түрын эрхэ байдал нациин гол шэнжэ шанар болохо шададаггүй. Гэбэшье гүрэн түрын эрхэ байдалтай болохо ушар нацинуудые байгуулха, хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо үүргэ ээлдэг байһаниинь дамжаггүй.

Буряадай социалис нациин, мүн манай ороной бүхы социалис нацинуудай байгуулалтын экономическа үндэһэ һууринь гэхэдэ, социалис экономико, социалис үйлэдбэриин харилсаануудай хүгжэлтэ болоно.

Совет засагай үедэ ороноо индустриализацилгын политикые амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй ашаар урдын гээгдэнги байһан хизаар нютагуудта хүндэ промышленность бодхоогдожо, эдэнэр индустриальна оронууд болонхой. Гушаад онуудай багаар Буряадай республикада хэдэ хэдэн томо гэгшын завод, фабриканууд байгуулагдаа. Тэдэнэй тоодо—Улаан-Үдын паровоз, вагон заһабарилгын завод, Зүүн-Сибирьтэхи томо гэгшын шэлэй завод, мяха-консервын комбинат болон бусад мүнөө үеын предприятинууд юм. Тиигэжэ агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээ Буряад орон индустриальна түхэлтэй хүгжэнги республика болоһон байгаа. Дайнай һүүлэй үедэ, илангаяа һүүлшын жэлнүүдэй туршада республикын промышленность илангаяа хурдан түргэнөөр хүгжэнэ.

Промышленностьтай хамта республикын хүдөө ажахы урган хүгжөө. В. И. Ленинэй кооперативна түсэбые бэелүүлэн, манай орондо хүдөө ажахые коллективизацилга амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ, олон миллион таряашад социализмын замда батаар оруулагдаа һэн. Хубисхалта удха шанартай коллективизацие бэелүүлһэнэй ашаар республикын хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүсэнүүдынь һураггүй хурдан түргэнөөр хүгжэһэн, хүдөө таряашадай ухаан бодолдо, мэдэрэлдэ онсо ехэ, шэнэ шэнжэ шанартай хубилалтанууд болоһон байна.

Орон дотор культурна революци бэелүүлһэнэй ашаар буряад арад өөрынгөө ухаан бодолой, соёл surталай талаар туйлай ехэ амжалта туйлаба. Культурна революциин ашаар ажалша арад ниитэ ухаан сэдьхэлэйнгээ талаар харанхы мунхаг байдалһаа мултаржа, хүн түрэлтэнэй өөрынгөө бүхы түүхын үедэ байгуулһан соёл культурын баялигуудай эзэд болоо.

Революциин урда Буряад хизаарта зуун хүн сооһоо бэшэг мэдэхэ имагтал таба-зургаан хүн олдохо байгаа. Тад ондоо, жэшээлэшэгүй байдалые мүнөө харанабди. Республика доторнай үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал хүсэдөөр усадхагдажа, дунда, дээдэ һургуулитай хүнүүдэй тоо жэл ерэхэ тудам олошорно. Энэ жэлэй эхиндэ бүхы һургуулинуудта 153 мянган хүн һуралсажа байна.

Урдань нэгэшье дээдэ, тусхай дунда һургуули манай эндэ байгаагүй. Теэд мүнөө социалис Буряад орондомнай ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб! Республикын ниислэл хото — Улаан-Үдэдэ дүрбэн дээдэ һургуули—хүдөө ажахын, багшанарай, библиотечнэ, технологическа институдууд ажаллана. Мүн СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай комплексно эрдэм шэнжэлэлгын институт нээгдэнхэй. Мүнөө республика дотор хоёр зуугаад шахуу эрдэмэй кандидадууд, докторнууд ажаллана.

Дээдэ һуралсалые хүгжөөхэ талаар Буряад орон харин капиталис оронуудые холо ахижа гараба. Хэрбээ манай республикада 10 мянган хүн бүхэндэ 100 гаран дээдэ һургуулитай хүнүүд хүртэдэг байхада, Франциида энэ тоо 2 дахин үсөөн, Турцида 7 дахин, Иранда 28 дахин үсөөн байна. Мүн тусхай дунда һургуулинуудшье манай республикада олон. Мүнөө 15 иимэ һургуули арадай ажахын, соёл культурын элдэб һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ.

Социалис байгуулалтын үедэ бүхы орон доторнай, мүн тэрэ тоодо Буряадай республикада, культурно-гэгээрэлэй гуламтанууд соёл суртал нэбтэрүүлжэ байдаг юм. Республикын хүдөө тосхонуудаар, хото городуудаар олон клуб, соёлой байшан, уншалгын гэр, библиотекэ, кинотеатр, музейнүүд болон бусад гуламтанууд үдэр бүри соёл гэгээрэлэй, политическэ хүдэлмэри олонниитын дунда ябуулжа байнхай.

Буряад арадай соёл культурын урган һалбарһые манай литература, искусствын амжалта гэршэлнэ. Совет засагай үедэ уран зохёолой бүхы жанр—шүлэг, поэмэ, рассказ, повесть, пьесэ байгуулагдаа юм. Буряад литература илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ амжалта туйлажа байна. Уран зохёолшо Жамсо Тумуновай роман—«Нойрһоо һэриһэн талые» 1949 ондо бэшэһэнһээ хойно богонихон болзорто хэдэ хэдэн томо романууд зохёогдоо. Энэнь Х. Намсараевай, Ч. Цыдендамбаевай, Д. Батожабайн, Б. Мунгоновой болон бусад зохёолнууд болоно.

Манай арадай искусство хүгжэн һалбараа. Урдань манай нютагта театрай байгаагүйнь мэдээтэй. Харин мүнөө Улаан-Үдэдэмнай оперо, баледэй театр, ород драмын, буряад драмын театрнууд, хатарай ансамбль, гүрэнэй филармони ажаллажа байна. Эдэ коллективүүд һүүлшын үедэ ехэхэн амжалта туйлаа. Оперо, баледэй театрта анха түрүүшын буряад оперо, баледүүдые ажалшадай дундаһаа гараһан оюун бэлигтэ буряад дуушад, хатаршад наадана. Драмын театрнуудта классическа болон мүнөө үеын совет пьесэнүүд амжалтатайгаар табигдана. Эдэнэрэй үндэр дээдэ мэргэжэлые, оюун бэлигые 1959 ондо Москвада болоһон декадын үедэ ниислэл хотын харагшад, мэргэжэлтэд ехэ үндэрөөр сэгнэбэ. Буряад арадай дундаһаа хэдэн олон бэлигтэй артистнууд элирэн гараа. Тиимэ болохолоороо, манай орондо бүхы социалис нацинууд, тэрэ тоодо буряад социалис наци, һалбаран мандаба. Эдэ бүхы нацинуудай хоорондо экономическа, политическэ, соёл культурын талаар нягта аха дүүгэй холбоон байгуулагданхай. Тэдэнэр социалис бүлэ боложо нэгэдэнхэй.

Мүнөө манай орондо партиин шэнэ Программын ёһоор үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байха үедэ нацинууд саашадаа яажа хүгжэхэб?

Ленинэй национальна политикые заабари болгон, партиин шэнэ Программа бүхы совет нацинуудай саашадаа экономическа, соёл культурын болон гүрэн түрынгөө талаар али болохоор хүгжэхэ ябадал хараална.

Социалис нацинуудай саашанхи хүгжэлтэ хадаа нэн түрүүн тэдэнэй экономическа хүгжэлтэһөө болохо юм. Партиин Программа дотор хараалһанай ёһоор бүхы союзна республикануудай ажахынь хоорондоо нягта холбоотойгоор хүгжөөгдэхэ зэргэтэй. Тиихэ зуураа республика бүхэнэй ажахынь өөрын тусхай мэргэжэл шэглэлтэй, өөрын тусхай һалбаринуудтай байха болоно. Тэдэнэй экономиконь бүхы Совет ороной ниитэ экономикын таһаршагүй хубинь байха юм. Долоон жэлэй түсэбэй ёһоор ороной зүүн районуудта—Ураал, Сибирь, Алдс Дурна, Казахстан, Дунда Азиин республикануудта—гүрэнэй капитальна һомололгын 40 процентнь гаргашалагдаха байна. Хэрбээ дунда зэргээр орон доторнай долоон жэлэй туршада урдахи долоон жэлтэй сасуулбал, капитальна һомололгонууд 1,8 дахин ехэ болохо, тиигэн гэхэдэнь, Казахстанда 2,3 дахин, Туркменидэ 2,4 дахин, Киргизидэ 2,3 дахин ехэ болохо байна.

Ойрын хорин жэлэй туршада союзна республиканууд мүн лэ хурдан түргэнөөр хүгжэхэ юм. Жэшээнь, энэ үе соо Узбекистанай национальна олзо доходынь 8 дахин ехэ болохо. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр тааруулан нютаг нютагта хүгжөөхэ, орон дотор ажалые социалис ёһоор хубаарилха гэһэн манай партиин политикые бэелүүлхэ гээшэ СССР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаанай, тэдэнэй бэе бэедээ дүтэлхэ эрхэ нүхэсэл мүн болоно.

Манай ороной саашадаа хүгжэхэ тудам арадуудай хоорондохи хани харилсаан, аха дүүгэй туһалалсан ажаллалга улам үргэдэнэ. Экономическа байгуулалтын ехэ асуудалнууд союзна болон автономито республикануудай хамтын хүсөөр шиидхэгдэхэ болоно. Партиин Программын хараалһанай ёһоор «коммунис байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ, ажахын ажал ябуулгые таарамжатай зохидоор эрхилхын тула зарим нютагуудта республиканууд хоорондохи ажахын зургаануудые, илангаяа газар уһалха, электрын элшэ хүсэ холбон нэгэдүүлхэ, транспорт хэрэглэхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудаар байгуулхада болохо юм». Жэшээнь, хооһон губи ашаглаха хэрэгтэ Казахстан, Узбекистан, Таджикистан өөһэдынгөө хүсые хамта ашаглахаар тусхай зургаание эмхидхээ. Хүршэ Грузи Армени хоёртоо Азербайджан байгаалиин гааз, электрын элшэ хүсэ үгэдэг юм. Эстониһоо электрын хүсэн Ленинград, Латви руу ошодог.

Казахстанда хэдэн арбаад миллион гектар шэнэ газарые ашаглаха хэрэгтэ ороноймнай бүхы арадууд туһалалсаһан байха. Мүн томо гэгшын электростанцинууд, түмэр зам, заводууд болон бусад барилгада манай арадууд бэе бэедээ туһаламжа үзүүлэлсэдэг. Мүн мүнөө ашаглагдажа байһан предприятинуудташье олон үндэһэ яһанай хүдэлмэришэд хамтадаа ажаллана. Жэшээнь, Узбекскэ ССР-эй Чирчикскэ электрохимиин комбинадта 30 яһатанай түлөөлэгшэд, Ташкентын бүдэй комбинадта — 40 яһатанай түлөөлэгшэд ажаллана. Манай республикын Зэдын комбинадта, Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводто арбаад гаран яһатанай түлөөлэгшэд хүдэлмэрилнэ.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, Советскэ Союзай бүхы олон яһатан, союзна болон автономито республиканууд экономическа талаараа өөһэд хоорондоо тэгшэ эрхэтэй боложо, аха дүүгэй ёһоор, эбтэй этэйгээр, нэгэн социалис экономико байгуулжа байһаниие гэршэлнэ. Энээнэй ашаар бүхы үндэһэ яһатан коммунизм байгуулгын үедэ улам һалбаран хүгжэхэ байна.

Социалис нацинуудай саашанхи хүгжэлтэнь мүн тэдэнэй гүрэн түрынгөө талаар хүгжэлтэдэ харагдана. Социалис демократиие үргэдхэхэ гэһэн шэглэлтэй партиин мүнөө ябуулжа байгаа политика хадаа бүхы гүрэнэй хэрэгүүдые шиидхэхэ хэрэгтэ республика бүхэнэй үүргые дээшэлүүлнэ. Энэнь бүхы нацинуудай ажалшадай эдэбхи үүсхэлые улам дээшэлүүлнэ.

Коммунизм байгуулгын үедэ социалис нацинууд, арад үндэһэтэнэй хоорондо оюун бодолойнгоо баялигуудаа андалдан абалсаха ябадал бүри ехээр үргэдэнэ. Жэшээнь, агууехэ ород арадай культура манай ороной бүхы арадуудай культурын баялигай таһаршагүй хубинь болонхой. Ородой, совет зохёолшодой, композиторнуудай, уран зураашадай, театрай ажал ябуулагшадай зохёолнууд бусад арадуудта халуунаар хүлеэн абтана. Тэрэшэлэн бусад совет арадуудай оюун бодолой баялигууд ород арадай культурые баяжуулна, бүхы совет арадууд өөһэд хоорондоо тэрэ баялигуудаа андалдан абалсана. Жэшээнь, буряадай зохёолшод Х. Намсараев, Ж. Тумунов, Ч. Цыдендамбаев, Д. Батожабай, Б. Мунгонов, Д. Улзытуев болон бусадай зохёолнууд ород болон бусад хэлэн дээрэ оршуулагдажа, үргэн олон яһатанай уншагшадтай болонхой. Ц. Шагжинай «Будамшуу» гэжэ пьесэ Яхадай, Татарай, Тувын болон бусад республикануудай театрнуудай сценэнүүд дээрэ, «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ буряадай балет Украинын театрта табигдажа байна. Совет арадай литературын, хүгжэмэй, театрай уран зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ дэлгэрэнхэй.

Элдэб нацинуудай оюун бодолой баялигые өөһэд хоорондоо андалдан абалсахада, манай ороной арадуудай ниитэ соёл культура баяжана. Иигэһээр коммунис обществын ниитэ, бүхы хүн түрэлтэнэй соёл культура байгуулха үндэһэ һуури бэлдэгдэнэ. Национальна соёл культура хүгжөөлгэ хадаа мүн национальна хэлэнүүдые саашаданьхүгжөөхөөр хараална. Партиин Программа соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «СССР-эй арадуудай үндэһэн хэлые саашадаашье улам хүгжөөхэ, СССР-эй эрхэтэн бүхэнэй ямаршье хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ, хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ, һургаха дүүрэн эрхэ сүлөө хангаха. Ямар нэгэн хэлэндэ үлүү ехэ эрхэ хүндэ үзүүлхэ, харин нүгөө хэлэнүүдыень хизаарлаха гү, али ямар нэгэн хэлэ хэрэглэхэ гэжэ хашаха ябадал огто гаргахагүй. Арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай, бэе бэедээ найдалгын оршон байдалда үндэһэн хэлэнүүд адли тэгшээр, бэе бэеэ баяжуулан хүгжэнэ».

Ороноймнай арадуудай хэлэнүүдэй адли тэгшэ эрхэтэйгээр хүгжэхэтэй хамта бүхы ородбэшэ арадууд агууехэ ород хэлэ үзэхэ гэһэн гүнзэгы ехэ хүсэл эрмэлзэлгэ гаргана. Юундэб гэхэдэ, ород хэлэн хадаа манай ороной бүхы арадуудай өөһэд хоорондоо бэе бэетэеэ харилсаха хэлэн, бодото дээрээ хоёрдохи түрэлхи хэлэн болоһон байна. Ород хэлэнэй ашаар совет арадууд бүхы совет культурын, бүхы дэлхэйн культурын эрхим дээжэтэй танилсаха аргатай болонхой. Иимэһээ ород хэлэ бүри һайнаар шудалха гэһэн бүхы арадуудай эрмэлзэлгэ бодото дээрээ бүхы яһатанай бэе бэетэеэ дүтэ бололсохо хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ.

Тиимэ дээрэһээ коммунизм байгуулгын үедэ манай ороной олон тоото нацинуудай хоорондын илгаань бага боложо байна, саашадаа бүришье бага болохо юм. Нацинуудай хоорондо хүсэд нэгэдэл, хамтарал бэелүүлэгдэхэ байна. Теэд энэнь нацинуудые үгы болгохо гэһэн бэшэ юм. Коммунизмын хүсэдөөр илаһан хойношье нацинуудай хоорондо илгаанууд тиимэ түргөөр усадхагдахагүй байна. Бүхы оронуудташье коммунизмын байгуулагдаһан хойно нацинууд үшөө нилээд үни саг соо оршожо байха юм гэжэ марксизм-ленинизм һургана.

Тиимэһээ бидэнэр Коммунис партиин һургаалай ёһоор бүхы нацинуудые хоорондонь холбоһон зүйлнүүдые улам үргэнөөр дэмжэжэ, тэдэниие һалгааһан, бэе бэеһээнь хүлодуулһан зүйлнүүдые зайсуулха зорилготойбди. Энэ хадаа бүхы коммунистнуудай, коммунизм байгуулагшадай нангин уялга, зорилго мүн.

Б. БАТУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кабанскын аймагтахи Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг тосхон.

Б. ДАШИЕВАЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной июнин 26.

Түрэл орон доторнай

ХОНИДОО ХАЙШАЛЖА ЭХИЛЭЭ

СТАВРОПОЛЬ. Ставрополь хадаа нарин ноохо абаха ороноймнай туйлай ехэ фабрика болонхой. Эндэ мүнөө хонидые олоор хайшалжа эхилээ. Урда урдынхиһаа һураггүй ехэ, 31 мянган тонно ноохо тус хизаарай ажахынууд гүрэндөө тушаахаар хараална.

Түрүүшын 6 мянган тонно нооһон гүрэндэ тушаагдаба.

ПАВЛОДАР. Рипшимэй хонишод түрүүшын 1500 центнер ноохо Семипалатинска фабрикада тушаагаад байна. Худалдан абаха үнэ сэн дээшэлүүлхэ тухай парти, правительствын шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, областиин малшад энэ жэл Эхэ орондоо 32 мянга гаран центнер ноохо тушаахаар шиидэнхэй.

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. Баку городой баруун хойто захадань нэгэ жэлэй саада тээ гэр байранууд баригдажа эхилээ һэн. Эндэ мүнөө 5 мянгаад хүн ажаһууна. Зураг дээрэ: томо панельнүүдээр гэр барижа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Хүдөөгэй һонинууд

Хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг бүхэсоюзна институтта (Москва) элдэб ургамалнуудай үрэһэ сэбэрлэхэ, томо жэжээрнь илгаха универсальна машина бии болгогдоо. Энэ машинаар час соо 2,5 тонно кукурузын гү, али хоёр тонно бобово ургамалай, үгышье хадаа, свёклын нэгэ тонно үрэһэ сэбэрлэжэ болохо юм. Энээнэй урда тээ хэрэглэгдэдэг байһан машинада орходоо энэнь һураггүй һайн. Тус машиные хэрэглэһэнэй ашаар ажалай гаргаша 1,5 дахин хямдаруулагдана. Харьковай совнархозой предприятинууд энэ машина бүтээн гаргаха юм.

***

Нефть шанаржуулдаг Львовой заводто «НРВ» гэдэг нефтнин үлдөөсэ үтэгжүүлгэ болгожо хэрэглэгдэнэ. Энээниие хэрэглэхэдэ, элдэб олон ургамалнуудай ургаса 10—20 процентээр дээшэлдэг байна. Энэ үтэгжүүлгые бэлдэн гаргаха тусхай түхеэрэлгэ заводто табигданхай. Ороноймнай ха... арбаад ажахынуудта энэ үтэгжүүлгэ эльгээгдэбэ.

***

Пермскэ областиин Карагайска районой «Победа» колхозой түрүүлэгшэ Г. Я. Елин ...бан табан жэлэй туршада хара алаг зүһэтэй эбэртэ малай ураалай үүлтэрые һайжаруулха асуудал шэнжэлжэ байнхай. Мүнөө нүхэр Елин кандидадай нэрэ зэргэ олохо диссертаци амжалтатайгаар хамгаалжа гараба. Иимэ үүлтэрэй малай һаали, мяханайнь шанар дээшэлүүлхэ холын хараата түсэб энэ научна хүдэлмэри соо тодорхойлогдонхой.

***

СССР-эй Наукануудай академиин торф шэнжэлхэ институдта торфһоо тэжээлэй эһээлтэ абаһан байна. 2-3 центнер белогтой тэжээл иимэ нэгэ тонно хуурай зүйлһөө гарадаг. Энэмнай белогоороо 8—1... центнер ороохо тариантай адли тэжээлтэй болоно. Тэжээлэй эһээлтые хэхэ технологи орёо бэшэ юм. Тус институдай хүдэлмэрилэгшэд республикын хойто районуудай 11 янзын торф шэнжэлээ. Тингэжэ эндэхи торфһоо жэл бүхэндэ 70—80 мянган тонно тэжээлэй эһээлтэ абана.

ТУРКМЕНЭЙ ССР. Чарджоуско заводой гаргадаг каракуль арһан хаа хаанагүй мэдээжэ болонхой.

Эрхим мэргэжэлтэ, каракуль арһа сортлон нилгадаг Ибрагим Базаров 30-аад жэл ажаллажа байна. Зураг дээрэ: Ибрагим Базаров Овез хүбүүнтэеэ каракуль арһанай ямараар хатаагдажа байһаниие шалгана.

ТАСС-ай фотохронико.

АРАДАЙ КОНСЕРВАТОРИҺОО...

Репортаж

Культурно-гэгээрэлэй һургуулиин байшангай коридор соо хүлгөөтэй. Хэдэн хүбүүд баяан дээрэ һураһан дуунуудайнгаа аялгые дахин дахин дабтажа, шалгалтадаа бэлдэнэд.

«Баяанай класс» гэһэн галшагтай үүдэн нээгдэжэ, арадай консерваториин багша И. Якимов: «Борис Приходьков, оро!»— гээд, дуудаба. Борисай ороходо, шалгалтын комиссиин гэшүүд — консерваториин ректор П. И. Бомштейн, багшанар Е. П. Десятов, Л. А. Овдин, А. М. Баулин гэгшэд анхаралтайгаар хүлеэшэнхэй, столой саагуур һуунад. Борис 41-дэхи һургуулида дүү хүгжэм заадагшье һаа, мүнөө баяанаа таталжа эхилхэдээ, өөрөө һурагша шэнгеэр бэгэ мэдэрээ ха—гарынь шэшэрхэдэл гэбэ. Тэрэнэй «этюд» гүйсэдхэжэ байха үедэ багшань—Петр Сергеевич эжэлүүдгүй: «Оролдосотой хүбүүн юм даа»,—гээд, магтажа байгаа һэн.

...Байгша оной эхеэр нээгдэһэн энэ арадай консерваторидо элдэб наһанай, элдэб мэргэжэлтэй хүнүүд һуралсахаа ерээ һэн. Эндэ 834-дэхи мостопоездын бетонщик Андреев, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаһан модошо дархан Портнягин, 12 жэл хүгжэмшөөр ажаллаһан Плюшкин, ПВЗ-гэй барилгын мастер Георгий Маслов гэгшэд бии. Гансал хүгжэм, хүгжэмэй шэдитэ оньһоной оншые олохо хүсэл тэдэниие ажалай һүүлээр эндэ суглуулжа, нүхэсүүлжэ, нэгэдүүлжэ шадаа ха юм.

Шарабтар үһэтэй, хараха янзада даруухан, набтаршаг хүбүүн орожо ерэнэ. Энэ хадаа «Электромашина» заводэй электро-гагнууршан Геннадий Грудинин гээшэ. Тэрэнэй сольмажорһоо эхилээд хүгжэм наадахадань, хуруунуудынь баяанайнгаа сагаан тобшонууд дээгүүр юрэл «гүйлдэжэ» байһан шэнги аад, хүнэй уярмаар аялга зэдэлнэ. Тэрэ аялгадань уяран баясан, нээлгээтэй сонхоор мүшэрнүүдээ һарбайһан уляангирай ногоохон набшанууд һалганалдахадал гэнэ.

Хүн бүхэн эндэ ерэхэдээ, хүгжэмэй талаар элдэб янзын бэлэдхэлтэй байһан. Альберт Грудинин (нэгэ адли обогтой аад, түрүүшын хүбүүнһээ тад ондоо: харахан үһэтэй, сэбэрхэн хара шарайтай хүбүүн) урдань вальсһаа ондоо юушье наадажа шадагшагүй һэн, харин мүнөө тэрэнэй гаммануудые уран шадамараар, үндэр мэргэжэлтэйгээр наададжа байхадань багшанар һайшааһан янза хэбэртэйгээр толгойгоо дохилдон һуугаа һэн. Хүгжэмэй дээдэ культурын шадабари, оньһые һурагшадта дамжуулхын тула багшанар хэды оролдоно гээшэб! Тэрэ оролдолгынгоо дэмы талаар хосороогүйе мүнөө хаража байхадаа, баярлангүй яахаб даа.

Эндэ иигэжэ багшанарайгаа зүгһөө эрхим сэгнэлтэ хүртэжэ, консерваториин 1-дэхи курс дүүргэһэн Альберт Грудининие Улаан-Үдэһөө Петрозаводск хүрэтэр ябаһан паровозой жолоодо хараа. Тэрэ үшөө Шэтын түмэр замай техникумдэшье һурахаа байхадаа, Номгон далайн шуурган соогуур уһан ... лэ сахижа ябахадаа ... хүгжэмые һонирходог бэлэй. Энэ хүмнай далайн шуургатай, хүндэ ашаа ...һэн мөөрэнүүдэй түбэртэй, ажабайдалай хүгжэм танил ха юм даа. Тиимэһээ дань гү даа, али юундэб, ба...най хөөргэ, тобшонууд тэрэ... мэдэлдэ бэлэхэнээр ор... иимэ ирагуу хүгжэм зэдэл... ха юм. Баяанай абяанууд Альберт ёһоор лэ гаргажа ...дана даа. Гэхэ зуура энэ ...жалта өөрөө ерээ бэшэ. «...ды сүлөөгүй ажалтай ... Альберт нэгэшье хэшээл ...гээдээгүй юм» гэһэн үг... хии талаар хэлэгдээгүй ха.

Назар Андреевэй ажал... бүдүүн гарайнь барбагар ...ганууд удаанаар хүдэл... баяанай тобшонуудые ...дөөр, лаб дараха юм. «Бо...сер» болоходоол таараха ... гэжэ хэншьеб шоглоно. То... Назар хүгжэмдэ дурат... хүгжэмшэн болохо хүсэл... һураһан гурбан жэлэйн... туршада хуруунуудынь ... болоно ғаб даа.

Арадай консерваториин баяанай класста 11 хүн я...жа эхилһэн аад, долоон ... нэгэдэхи курсаяа һаяхан дүү... гэжэ гараба. Консерваториин декан Павел Исаевич Бомштейн энэ баярта үдэрөө ... һурагшадые амаршалаад, ...дэ багшанар мүн лэ эдэб...тэйгээр хүдэлөө гэжэ тэмдэглэбэ. Ажалһаа гадуур өө...дынгөө тон дуратай хоёрдо мэргэжэлээ оложо байһан ...нүүд урматайхан гара... ошоно.

Л. Тапхаев.

НИИТЫН ЖУРАМ ШАНГААР САХИХА

Һаяхан Хэрэн тосхоной Культурын ордон соо партийна эхин организациин секретарьнарай, профсоюзай эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар арадай дружинын командирнуудай болон нүхэдэй сүүдэй суглаан болоо. Тэрээн дээрээ «Ниитын журам сахиха хэрэг улам шангадхаха тушаа» аймагай прокурор нүхэр А. М. Мамуновай элидхэл зүбшэн хэлсээ.

Һүүлэй үедэ аймаг дотор ниитын журам сахиха хэрэгэй бага зэргэ һайжаржа байһыень үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэд. Илангаяа Туран, Мондо тосхоной харгы заһабарилха № 511 участок, «Скотимпортын» конторын хүдэлмэрилэгшэд ба «Сибиряк» колхозой гэшүүд һайн жэшээ харуулна.

Гэхэ зуура энэ талаар үшөөл дутагдалнуудай бии байһаниинь элирүүлэгдээ. Жэшээлэн хэлэхэдэ, аймпотребсоюзай, аймгүйсэдкомой дэргэдэхи культурын таһаг, «Восточные Саяны», «Маяк» колхозуудай болон Саянай совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандана. Эдэнэр яахадаа хүдэлмэреэ һуларуулаа гээшэб гэхэдэ, партийна, профсоюзай, комсомолой эмхинүүдэй зүгһөө хиналта шалгалта хэхээ болиһон, тиигээд энэ шухала хэрэг өөрөө бүтэхэдэ найдаһанай шалтагаан болоо бшуу.

Суглаанда хабаадагшад энэ хэрэг эрид шууд һайжаруулха тушаа хэмжээ ябуулганууды хараалаа. Гэхэ зуура прокуратура, сүүд, милициин органуудта саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлхэ, квартал бүхэндэ түрүүшүүлэй һайн үрэ дүн согсолхо, тэрэнние бүри саашадань дэлгэрүүлхэ, дэмжэхын зорилгоор семинар хэжэ байхаар хараалбад. Тиигээд суглаан дээрэ аймагай дружинын шэнэ штаб һунгагдаа.

И. Балуров.

Долоон жэлэй барилгануудһаа

ШЭНЭ ФАБРИКЫН [А]ШАГЛАЛГАДА ҮГТЭХЫНЬ УРДА ТЭЭ

[М]алярнуудай бригадын бригадир Ве[ра] Алексеевна Агафонова (баруун гар[таа]) һурагша Таня Коробейниковада [ажа]лайнгаа арга дүршэл заажа байна.

[...]ргэн дэлюу, уужам сэ[...] хашааанай дундуур үн[...]томо, ута ехэ барилга[...] һуунагтан жэрылдэнэ. [...]шааш хара, халуун хү[...]мэри хаба дундаа эршэ[...].

[Ф]абрикын гол байшан. [...]бан дабхар тэрэ байшан [...]эдүй ойрын сагта хони[...] ноохо угааха ехын [...]фабрика болохо. Мүнөө [фаб]рикые ашаглалгада [оруу]лхын түлөө ехэ анха[ралые] хандуулагданхай, бүхы [...]эн элсүүлэгдэнхэй. Ба[рил]гашад унаһан малгай[...] абаха сүлөөгүй хоёр [...]анда хүдэлмэрилжэ [бай]на.

[Б]арилгын монтажна 5-[...] управлениин барилга[...] энэ шэнэ барилга дээ[рэ] ажаллана. Тэдэнэрэй хү[...] хүдэлмэришэ гараар [фаб]рикын гол байшангай [...] дабхар, угаагдаагүй [...] тонно ноохо хадагал[ха] склад, 140 вагон ашаа [...]гаха талмай, угаагда[һан] 620 тонно ноохо оруул[ха] склад, изолятор, туһал[ам]жын материал хадагал[ха] склад гэхэ мэтын барил[ганууд] бэлэн болгогдожо, [ашаг]лалгада оруулагдаха [...]тоо.

[Р]еспубликымнай томо[...] предприятинуудай нэ[гэн] болохо тус фабрикын [бар]илга дээрэ үдэр бүхэндэ [...]га шахуу хүн хүдэлнэ. [Ул]аан-Үдын Советскэ бо[лон] Октябрьска районуудай [ком]сомолшууд энэ барил[гые] шефтээ абаад, үдэр бү[хэн]дэ олооро ошожо хү[дэл]нэ.

[К]оммунис ажалай түлөө [тэм]сэжэ байһан нүхэр Па[вел] Пантелеймонович Ор[ловой] даадаг комплексно [...] барилгын эхилһэн [...]өө хойшо энэ ажал[...]на. Бригадын гэшүүд алишье ажалда дүрбэн тэгшэ. Тэдэнэр бетонщигууд, арматурщигууд, гэрэй орой хушагшад. Тиимэһээ ямар барилга эхилнэб, тэрэнээ оёорһоонь орой хүрэтэрынь, хамаг хүдэлмэриинь өөһэдынгөө гараар дүүрэн бүтээнэ.

Барилга дээрэ хүдэлжэ байһан бригадануудай дундаһаа гурбан бригадада коммунис ажалай нэрэ олгогдонхой. Тиихэдэ коммунис ажалай ударнигай нэрэдэшье хүртэгшэд олон.

Нүхэр Орлов бригадынгаа хүдэлмэри тухай хөөрэхэ зуураа, эрхим барилгашадтайгаа танилсуулба. Кранай машинист, коммунис ажалай ударник Константин Поликарпович Шайдуров алдарта ажалаараа магтаалтай. Тэрэ барилгашадта хэрэглэгдэхэ материалнуудые таһалгаряагүй үгэжэ, хүдэлмэриинь һаадгүй хангана.

Штукатурщигуудай бригадые Тамара Иннокентьевна Колмакова даадаг. Нүхэр Колмакова арба гаран жэлдэ барилга дээрэ хүдэлһэн дүршэл шадабари ехэтэй хүн.

1960 оной августда Тамара Иннокентьевна № 5 ФЗУ дүүргэһэн 20 залуу барилгашадые даажа абаад, бригада эмхидхэһэн байгаа. Хүдэлмэришэдтөө анхарал оролдолготойгоор хандадаг байһан, тэдэнэй дунда жаяг заршам наринаар табиһан, ажалайнгаа дүршэлдэ тэдэниие һургаһан дээрэһээ нүхэдтөө хүчэтэй. Тиимэһээ тэрэ бригада бэхи эбтэй эетэй, нэгэ хүн шэнги коллектив.

Энэ бригада 4 залуу хүдэлмэришэдые абаад, тэдэниие ажалда һайнаар һургаба. Энэ эрхим бригада коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ нэрлүүлнэ. Бригадынхидай олонхинь комсомолой гэшүүд юм.

Фабрикын барилга дээрэ гансашье эдэ түрүү бригада, эрхим хүдэлмэришэд ажаллана бэшэ, мүн иимэ бригада, иимэ хүнүүд олон.

Комплексно бригадын бригадир Павел Пантелеймонович Орлов (зүүн гарһаа) бригадынгаа гэшүүн—коммунис ажалай ударник Константин Поликарпович Шайдуровтай хөөрэлдэжэ байна.

Шэнэ барилга дээрэ шэн габьяата ажалаараа шалгарһан Борис Самойлович Артюковые харанабди. Энэ нүхэр олон мэргэжэлтэй, уран гартай хүн. Бетонщик, арматурщик, электро-гагнуурщан. Нүхэр Артюковые хаана эльгээнэб, даалгадаһан хүдэлмэреэ ходо-доо үнэншэ сэхээр дүүргэдэг.

Шэнэ баригдаһан фабрика ашаглалгада оруулагдаад байхадаа, Ураал, Сибирь болон Алас Дурнын хизаар, область, республикануудһаа асарагдаһан ноохо угааха, Улаан-Үдын гөө нарин сэмбын фабригые сэбэр ноохоор хангаха болоно.

Н. АЛДАРОВ.

Ноохо угааха машина ашаглалгада оруулагдахаар бэлэн болгогдобо.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Үүсхэл гаргабашье һаань...

[Бэ]шүүрэй аймагай культу[рын] таһагай киномеханик Д. [Цыды]пов Шэбэртэ, Дабаата [тосхон]уудта кино харуулдаг [бай]тай юм. Энэ нүхэр һая[...]һонин үүсхэл гаргаба. [...]ной айлнуудаар ябажа, [...]уудые худалдан тараа[...]болонхой. Тиимэһээ олон[...]ад үдэшэ бүри шахуу [...]аа ошожо, шэнэ шэнэ [...]уудые алгадгүй хара[...].

[К]ино харуулжа эхилхэ[...] заримдаа зал соо арба-табан хүн һуугша бэлэй. Харин мүнөө кино харагшад эли бодо олошоржо, картинануудаа хоёр дахин дабтажа харуулха баатай болонхойбди,— гэжэ нүхэр Цыдыпов баяртайгаар хөөрэнэ. Дабаата тосхондо ажаһуугшад, айл бүхэн бүхэли һарын билет һаяхан худалдажа абаһан байна.

Нүхэр Цыдыпов арбан хоёрдохи жэлээ киномеханигаар ажаллажа, ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Тиихэдээ хамаг аппаратурань хаһа саг соогоо заһабарилагдажа бэлдэгдэһэн байдаг тула сеансын үедэ тэрэнэй эбдэрһэн ушар нэгэтэшье тохёолдодоггүй.

«Механигнай яһала һайнаар хүдэлнэ. Теэд шэнэ кинокартинануудые асарха тушаа аймагай культурын таһаг анхаралаа багаар табина»—гээд, тосхоной залуушуул гомодол оруулна. Энэ эрилтыень хангахын тула ойрын сагта хэмжээн абтаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Х. Очиров.

Шэнхинэн мүндэлэг шэнэ шүлэгүүд!

ШЭНЭ ШҮЛЭГ! Ши, эртын хабарай сэсэгэй хоншуу хангал шэнги һайханши, түрүүшын бороогой арюун сэлмэг дуһал шэнги тунгалагши. Ши, хүлгүү зүрхэтэй хүн бүхэнэй сэдьхэл соо-һоо хүгжэм мэтээр далитан ханхинажа, байгаалиин омог миһэрэлтэ наранай туяае дахан, гургалдай шубуундал дамжан дамжан, сэнхир тэнгэриин орьёл өөдэ жэгүүртэн элидэг жаргалтайш. Бидэ шамда баяртайбди, энэрхы сэдьхэлээр дурланхайбди. Шиниие хүхюун солбон алхасаараа айлшаар орожо ерэхэдэш, бидэнэй зосоо ямаршьеб танигдаагүй шэнэ, жабхаланта, нарата мэдэрэл шэнхинэн мүндэлдэг.

Эхилэн бэшэгшэ шүлэгшэ нүхэд редакцидамнай түрүүшынгээ зохёолнуудые үдэр бүхэндэ эльгээдэг. Тэдэниие найруулһан хүнүүд хараһан үзэһэнөө уран шадеэр домоглохые эрмэлзэдэг. Эхилэн бэшэгшын зохёол уншахада һонирхолтой зүйлнүүд ходо дайралдана. Яахадааб гэхэдэ, газар дэлхэйе поэтическэ харасаар шэртэдэг, ажабайдалай аялга хүгжэмые халуун зүрхөөр шагнадаг ямаршье хүнэй хэлэһэн үгэ саарһан дээрэ сэсэглэхэдэл гэжэ, шэхэндэ ирагуу гоёор соностон жэргэдэг. Уран зохёолой орёо хүндэ харгы замай номин холо руу зорин дабшаһан оюутан нүхэдэй түрүүшын мүрнүүд заримдаа шиидэнги бэшээр гэхэ гү, али онол дүршэл багатайгаар найруулагдаһан байбашье, сээжын гүнзэгыһөө мүндэлжэ гараһан аялгаараа сэдьхэл зүрхэ дайраадхидаг. Тиигэнгүй яалай. Юундэб гэхэдэ, шүлэгшэ хүнэй хүсэл аршаан мэтэ һайхан ба тунгалаг ха юм.

ХҮНДЭТЭ ЭХИЛЭН БЭШЭГШЭД! Бидэ түрүүн гартаа гуурһа барин, саарһан дээрэ сараа гаргаһан нүхэдэй шүлэгүүдэйнь удха маяг, уран һайханай шанар шэнжэ тухай мүнөөдэр тайлбарилан хөөрэхэ хүсэлэнтэйбди. Шүлэг бэшэжэ эхилһээр үнинэйшье зарим нүхэдэй зохёолнууд тушаа тогтоо һаамнай, тэдэ гомдохогүй бэзэ гэжэ найдагдана. Яахадааб гэхэдэ, найруулһан шүлэгүүдынь ба[ра]н бата бэхи литературна шэнжэеэ олоо[г]о үшөөл бираадүй.

Даши-Даба Мункуев (Зэдэ) манай редакцида һаяхан айлшаар ерэжэ, шэнэ шүлэгүүдэй циклнүүдые асараад ошоо. Энэ нүхэр хэдэн жэл соо шүлэгүүд ба прозаическа зохёолнуудые найруулгада бэлиг хабаяа зоримгойгоор туршажа байнхай. Шүлэгүүдынь найруулга, удхынгаа талаар, поэтическэ мэдэрэлээрээ бусадайхиһаа онсо илгарна. Даши-Даба Мункуев — сүлөөтэ шүлэгэй жамаёһые гүнзэгыгөөр ухамайлжа эхилһэн хүн. Жэшээ болгон, тэрэнэй нэгэ бишыхан, уянгата шүлэгые хараад үзэе:

Тонгойгоод хаража баймаар даа—
Тогтомол уһан соо
Өөрыгөө.
Тоншье һонин!
Тэндэнь—номин тэнгэри...
Үүлэнүүд...
Тонгойгоод харажал баймаар даа,
Хэрбээ шиниингээ тэрэ гүнзэгы
соохоо,
Үүлэнүүдэй дундаһаа
Тамаран гаража ерээ һаашни,
Бишни һалхин болохо бэлэйб,
Ши долгин болохо һэнши...
Долгилхол бэлэйбди хоюулан!

Манай поэдүүд инаг дуран тухай шүлэгүүдые олоор бэшэдэг. Зүгөөр тэдээн соонь иимэрхүү шүлэгүүд хоморшог. Дурсагдаһан шүлэгөөр Даши-Даба Мункуев буряад лирикэдэ шэнэ аялгаар орожо ябана гэжэ хэлэжэрхёо һаа, даншье буруу болохогүй ха. Юрын тогтомол уһые хараад, поэт бэшэ хүн иигэжэ яашье хэлэхэгүй. Харин Мункуев тэрээн соо ямар һайхан, ямар гүнзэгы удхатай поэтическэ зураглал обёорхёоб! Уянгата шүлэгүүдые бэшэжэ шадахал хэбэртэйш, Даши-Даба. Тиимэһээ шамда баран бидэ үнэн зүрхэнһөө амжалта хүсэнэбди.

Поэзидэ үнихэнэйл хүсэеэ туршадаг **Цыремпил Доржиев** (Сэлэнгэ) «Түрэһэн эсэгээ харангүй үдөөб» гэһэн шүлэгөө манда эльгээгээ. Энэ шүлэгынь поэтическэ мэдэрэлээр гүнзэгы. Зүгөөр техникынгээ талаар үшөөл һайса мүлигдөөгүй. Зарим газартаа удхаараашье ойлгосогүй. Дурсагдаһан дутагдалые Ц. Доржиевай шүлэгэй иимэ бадагаар гэршэлээе:

Урдаһаань угтажа нэгэтэш
гараагүйб...
Улаялан һая шоройдоһон улэ
мэдэг —
Богоһо дээгүүрээ унан дуһан,
Дахажа хойноһоонь уйлан
гээгдээд, —
Дайнда мордоһон эсэгээ, барһан,
Дахин хараха заяагүйдөөб.

Цыремпил, ши, эдэ мүрнүүдээр шүлэгэйнгөө бүхы һайн талые муу болгоош. «Түрэһэн эсэгээ харангүй үдэһэн», «урдаһаань угтажа нэгэтэш гараагүй» аад, «дахин хараха заяагүйдөөб» гэнэш. Юун гэжэ хэлэһыеш ойлгохонь хүшэр. Хараагүй аад, харааб гэдэг юм аал? Гадна тус бадаг соо «барһан» гэжэ үгэ «дуһан» гэжэ үгэтэй рифмэ боложо нүхэсэхэһөө ондоо ямаршье үүргэ дүүргэнэгүй. Шүлэгэй формо болон аялгада тархяа эрьеэд, удхыень манаруулжархиха буруу.

Агаһаа **Д. Жабхандаев** арадай дуунуудые эльгээгээ. Һайн дуунууд. Ёһотой уран мүрнүүд олон бии. Жэшээлхэдэ, «Хуяг тухай» гэжэ дуунай удха ба найруулга тон һайхан:

Голоор, голоор гүйгөөшэ
Гоёхон соохор шэлүүһэн.
Гоёон байжа бүтээһэн
Годли хуяг хоёрнай.
Шэлээр, шэлээр гүйгөөшэ
Шэлдэг соохор шэлүүһэн.
Шэмэн һуужа бүтээһэн
Шэлдэн хатуу номомнай.

Д. Жабхандаевай суглуулһан дуунууд һонирхолтой байбашье, тэдэнь баран үни үнгэрһэн, хуушан сагай шэнжэтэй. Эдэ дуунуудые газетэдэ бэшэ, харин арадай дуунуудай согсолборинууд соо толилбол зүйтэй.

Бэшүүрэй аймагай Шанага тосхонһоо **Д. Тогошиев** «Аадар» гэжэ шүлэг эльгээгээ. Энэнь уран образуудаар угаа баян, эршэ түгэс пейзажна зураглал. Зүгөөр нилээд олон стилиин алдуунуудтай. Удхаараашье тодо бэшэ мүрнүүд хаа-яахан дайралдаадхина. Хооһоор шүүмжэлжэ байхагүйн тула, Д. Тогошиевай шүлэгэй түрүүшын бадагуудые хараад үзэе:

Һэбшээ һалхи
Һэрюу татан
соёргоод,
Хатан Хёлгын
Хашарһые
тоололсоо.
Хангил үндэр
Хайранга дээр
түглыгөөд,
Үүлэн-хүлэг
Үймэн хүйлөө
һүртэйгөөр.

Эндэ буруугаар хэлэгдэһэн ямар мүрнүүд бии байнаб? Һалхиие «соёргоо» бэшэ, соёроо гэжэ болохо. «Үүлэн-хүлэг» түглыхэ, зүгөөр үймэхэгүй. Ганса мориие бөөгнэрбэ гэжэ хэлэдэггүй. Хүндэтэ нүхэр, Тогошиев, танай бэлигтэй байһые мэдэрнэбди. Гэхэтэй хамта та гоё һайхан, уран хурса образуудта дан ехэ анхарал хандуулжа тархяа эрьеэд, шүлэгэйнгөө удхые балар, ойлгосогүй болгожорхидог гэмшэлтэй гээшэ хат.

Дээрэ дурсагдаһан бэшэгшэдэй дутуу дунданууд шүлэг-хүлэгэй дүрөөе бүри һаяхан гэшхэн дүрөөлһэн олохон нүхэдэй түрүүшын зохёолнууд соо дайралдана. Зарим шүлэгшэд өөһэдынгөө хэлэхэ гэһэн бодолые уншагшада ойлгуулжа шадахагүй байхаһаа гадна, шүлэг найруулгын юрэнхы техникэ гээшые муугаар мэдэнэ. Иимэ бишыхан статья соо тэдэнэй шүлэгүүдые бараниие шэнжэлхэ аргагүй байна. Юуб гэхэдэ, энэ зорилгые дүүргэхын тула үсөөн бэшэ хуудаһа эреэлхэ баатай болохоор. Ушар иимэһээ шүлэг найруулгын юрэнхы техникые һайса шудалха баатай байһан эхилэн бэшэгшэдэй нэрэ обогуудые дурдая: Рабжуев (Шэтын область), Г. Раднаев (Баргажан), Г. Путункеева, Б. Цыдыпов (Бэшүүр), Ф. Балданов, В. Цыдендоржиев, В. Санжиев (Мухар-Шэбэр), С. Галсанова (Сэлэнгэ), Р. Аюшинова (Улаан-Үдэ), А. Цыденов, Ц. Найданов (Захаамин), Г. Цыдыпов (Хори), Г. Д. Цыденов (Зэдэ). Эдэ шүлэгшэд хараһан юумэеэ дан сэхээр, образно бэшээр зураглажархина. Гадна шүлэгэй мүрнүүдэй толгой, һүүлшье һайса холбожо шаданагүй. Жэшээлхэдэ, **А. Цыденовэй** (Захаамин) «Барилгаша хүбүүднай байрын гэрнүүдые урланад» гэжэ шүлэг соо иимэ мүрнүүд ушарна:

Мүльһэн харгыгаар машинанууд
Мэгдүү(?) түргэн харайлданад,
Гэрнүүдэй хэрэгсэлнүүдые ашаад,
Газигууд, зисүүд харайлданад.

Эндэ үгын эхин үзэгүүдээр бэшэ, харин үгын эхин үенүүдээр толгой холбогдохо ёһотой байгаа. Ямаршье рифмэгүй. Поэтическэ образгүй. Уянгын мэдэрэлгүй. Тус бадагые гансал «харайлданад» гэжэ үгэ поэтическэ долгитой болгоно.

Эхилэн бэшэгшэд ямар аргаар мэргэжэл шадабаряа хурсадхан һайжаруулха зэргэтэйб? Нэн түрүүн поэзи гээшэмнай юун бэ гэжэ ойлгохо, шүлэг найруулгын юрэнхы дүримүүдые гүнзэгыгөөр ухамайлжа абаха шухала. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула эхилэн бэшэгшэдэй иимэ номуудые дабтан дээрэ уншаа һаань, һайн байгаа:

1. **В. Белинский** «Пушкин тухай статьянууд», «М. Ю. Лермонтовэй шүлэгүүд».
2. **М. Исаковский** «Поэтическэ мэргэжэл шадабари тухай».
3. **В. Брюсов** «Шүлэг найруулгын техникэ».
4. **Г. Туденов** «Буряад шүлэг найруулга».

Ёһотой поэт болохо гээшэ тон хүшэр хэрэг. Гималай, Эльбрус хаданuудай асари үндэр орьёл өөдэ альпинистын абирһантай адли. Поэзиин харгыгаар дабшахые хүсэһэн оюута залуу нүхэртэ самсаалта халуун зүрхэн, һонор хурса шэхэн, бүргэд хёрхо нюдэн, балсанта хүдэр бэе, сэсэн тунгалаг ухаанһаа гадна, мүхэшэгүй шэн зориг хэрэгтэй. Ушар иимэһээ шүлэг найруулха һайн һайхан хэрэгтэ шанга эрилтэ табиябди, залуу бэшэгшэд!

Д. ДАМБАЕВ.

хаанагүй хүсэтэ нүлөө үзүүлдэг болонхой.

Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин III съезд дээрэ баталан абтаһан асари ехэ зорилгонуудые — Эхэ ороноймнай һалбаран мандаха, социалис байгуулалтые түгэсхэхэ зорилгые—бэелүүлхын түлөө Румыниин арад хүдэлжэ байна,—гэжэ Г. Георгиу-Деж үргэлжэлүүлбэ. Экономикомнай дүрбэн тэгшээр, улам өөдөө хүгжэжэ байна.

Социалис лагерь дотор хани харилсаанай, нүхэр ёһоной туһаламжын бүридэн хүгжэһэнэй ашаар, илангаяа Советскэ Союзай манай орондо үзүүлдэг туһаламжын ашаар манай ороной хүгжэлтэдэ иимэ амжалта туйлагдаа гээшэ.

Румыниин ба советскэ партийно-правительственна делегацинуудай баталан абаһан хамтын коммюнике энээниие бүримүһэн батална.

Бүхы арадуудай аша туһын түлөө тэмсэдэг социалис лагериин оронууд бүхы түби дэлхэй дээрэ эб найрамдал, амгалан байдал тогтоохын түлөө хэгдэдэг гайхамшагта тэмсэлые ударидан ябана.

Румыниин арадай үнэн зүрхэнэй дурлал совет арадта мэдүүлээд, коммунизм байгуулгадаа, зол жаргалайнгаа, эб найрамдалай ба коммунизмын хэрэгтэ бүри ехэ илалтануудые туйлахыень хүсэгдэнэ гээд үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Георгиу-Деж хэлэбэ.

Советскэ партийно-правительственна делегациин үмэнэһөө Н. С. Хрущев Румыниин ниислэлэй ажалшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын, бүхы совет арадай гүрэн гүрэнүүдтэ социализм байгуулгаар дүй дүршэлтэй болоо гээд совет делегациие толгойлогшо үргэлжэлүүлбэ. Национальна экономико хүгжөөхэтэй хамта, дэлхэйн социалис системын ажахые бүхы дээрэнь байгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал табихаар саг болоо.

Социалис оронуудай промышленностиие хоорондоо үргэн харилсаатайгаар хүгжөөжэ, ажалые зүбөөр хубаарилжа шадаал һаа, эмхидэнги социалис ажахын бүхы һайн талань бүрин хүсэдөөр ашаглагдаха зэргэтэй. Имагтал иимэ байха ёһотой. Энэ хадаа социалис оронуудай экономикые ниитэ дээрэнь хүгжөөхэһөө гадна, орон бүхэнэй экономикые дэбжээхэ болоно.

СЭВ-тэ хабаададаг оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй июниин зүблөөнэй шиидхэбэринүүд дэлхэйн социалис системын хүгжэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм.

Уласхоорондын байдал манда ехэ таатай зохидоор тогтонижожо байна гээд Н. С. Хрущев мэдүүлбэ. Эб найрамдалай, социализмын хүсэн улам бэхижэнэ, бүри хүсэн түгэс боложо байна. Энээнэй ашаар империалистнууд дэлхэйн шэнэ дай мүнөө болотор үүсхэжэ шадаадүй. Гэбэшье, дэлхэй дээрэхи байдал шахардуу шанга байһан зандаа, дайнай аюул усадхагдаагүй, иимэ аюул байһан зандаа гэжэ обёоронгүй байхын аргагүй.

Социализмын оронуудай оролдосотойгоор бэелүүлдэг эбэй ёһоор зэргэ оршон байха политика гээшэ иимэ эрхэ байдалдахи эгээл бодомжотой хархис хүсэнүүдэй энээниие эбдээгүй һаань, тиихын түлөө элдэнэр оролдоношье ха, Лаосой байдал иигэжэ гуримшуулга хадаа бэшэшье шухала асуудалнуудые, жэшээнь Германиин асуудал, Баруун Берлин тухай асуудал, шиидхэхэ һайн жэшээ боложо үгэмөөр байгаа.

Германиин асуудалаар Советскэ правительство хараа шугамаа нэгэнтэ бэшэ сэхэ хэлэһэн байха, Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ зорилгоор хоёрдохи дэлхэйн дайнай үлэгдэлнүүдые усадхахын тулада саашадаашье оролдохо гээд совет делегациие толгойлогшо хэлэбэ.

«Красная Гривица» заводой хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай митинг дээрэ Германиин асуудалаар минии хэлэһэн үгые баруунай зарим корреспондентнүүд гажуу, худал болгоо гээд хэлэбэ. Энэ митинг дээрэ би иигэжэ хэлээ һэмби: Германиин хоёр гүрэнүүдтэй Германиин эбэй договор баталжа, энээнэй үндэһөөр Баруун Берлиниие сүлөөтэ город болгон шиидхэхэ гээд Холбоото Штадуудта, бусад оронуудта дурадхаһан байгаабди. Хэрбээ эдээнтэй үгэеэ ойлголсожо шадахагүй байгаа һаа, Германиин Демократическа Республикатай эбэй договор баталхабди. Иигэжэ Баруун Берлиндэхи эзэмдэлгын гуримда эсэс табигдаха.

Энэ асуудалай тон эли тодо байгаашье һаань, Советскэ Союз урданайнгаа хараа шугамһаа холодоод, эб найрамдалай хэрэгтэ аюултай Германидахи мүнөөнэй байдалые саашадаһаншье байлгахаар зүбшөөхэ хэбэртэйгээр баруунай зарим газетэнүүд бэшэнэ. Энэ худал хуурмаг ааша хадаа дэлхэйн олониитые һамааруулха гэһэн удха

ХҮДӨӨГЭЙ БИБЛИОТЕКЭДЭ

КАБАНСКЫН аймагай Шигаево тосхоной хүдөөгэй библиотекэ (даагшань нүхэр Л. И. Рыкова) ажал хүдэлмэреэ һүүлэй үедэ һонирхолтойгоор эмхидхэнэ. Номой болон уншалгын таһагууд таатай зохидоор түхеэрэгдэн шэмэглэгдэнхэй. Ушар тиимэһээ тэндэ хүн зон таһархаяа болинхой.

Уншалгын зал соо оробол, «КПСС-эй XXII съездын материалнуудые уншагты», «Агуу ехэ хэрэгүүдэй үрэ дүнгүүдһээ», «Мал ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл», «Тракторист хүн юу уншаха ёһотойб?», «Манай замай залууршад» гэһэн, мүн бусад һонирхолтой выставкэнүүдые баясан харахат.

Дурсагдаһан библиотекэдэ дүн хамта 6 мянга гаран номууд бии. Уншагшадынь — 600 тухай хүн. Библиотекарь нүхэр Рыкова гансал ном хубаажа үгэлгөөр ажалаа хизаарладаггүй, харин хирэ хирэ болоод лэ шэнээр абтаһан литератураар шэнжэлэл хэлэдэг, уншагшадай конференцинүүдые үнгэргэдэг юм. Тэрэшэлэн мал ажалай фермэнүүдтэ гаража, нүүдэл библиотекэ эмхидхэдэг, номуудыень һэлгэн шэнэлдэг, партиин XXII съездын материалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм. Жэшээнь, нүхэр Рыкова һаяхан гахайшадта айлшалан ошожо, «Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулалсахын тула юу бүтээгээбши?» гэһэн асуудалтай ехэ һонин хөөрэлдөө үнгэргөө. Мүн эдэбхитэй библиотекариин үүсхэлээр фермын улаан булангууд уряа лозунгнуудаар шэмэглэгдэхэй. Кабанскын совхозой гурбадахи отделениин һүнэй фермэдэ орожо үзэбэл, эгээл тиимэ уран зохидоор бэлдэгдэһэн уряа лозунгнуудые баясан харахалта. Тэрэшэлэн һаалишадай болон мал адуулагшадай ажал хүдэлмэриин дүн элирхэйлэн тунхаглаһан материалнууд саг үргэлжэ шэнэлэгдэжэ байдаг.

Людмила Рыкова нютагайнгаа байдал тон һайн мэдэдэг юм. Тиимэһээ эрилтыень саг болзор соонь бүрин гүйсэдөөр хангана.

Иигэжэ эрхим библиотекарь арадайнгаа хэрэгтэ алба хэнэ.

Б. Сотнич.

Манай материалис үзэл бодол хадаа дэлхэй дээрэхи бүхы юумэн түмэн бодосһоо бүридэнэ, тэрэ бодос өөрөө, байгаали өөрөө юумэ бүхэнэй эшэ үндэһэн, үг үнгинь болоб гэжэ тодоруулан харуулна.

Энээн дээрэһээ тобшолхо: Х. Намсараев бүхы аха шадалаар шажан мүргэлтэй эрид шууд тэмдэг атеист байһан болоно.

Тэрэнэй энэ ехэ ажал ябуу зохёолнууд арад зоной дунда ни хүндэтэй, манай арадай агууехэ сэлдэ эзэлхэ ёһотой һууриия э байһаниинь дамжаггүй.

Чойжонима ГЕНИН
РСФСР-эй арадай ...

БУРЯАД Ү...
3-дахи ни...
1962 оной июнии...

ХҮДӨӨДЭ ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭ ҮРГЭНӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

Бато-Мунко Бабаевич Гуроракшеев 1959 оноhоо хойшо Улаан-Үдын ПВЗ-дэ электрослесаремар ажаллажа байна. Электротүхеэрэлгэнүүдые заhабарилха зуураа нүхэр Гуроракшеев даабаряа ходо үлүүлэн, эрхим шанартайгаар дүүргэнэ. Энэхэнийгээ түлөө тэрэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэнхэй. Зураг дээрэ: Бато-Мунко Гуроракшеев ажалдаа.

В. МУЛЛЕРАН фото.

Хүндэ хүдэлмэри үргэлжэ дээрэнь онһожоруулха гээшэ хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно гэжэ партиин шэнэ Программа соо заагданхай. Энэ ушар манай республикын колхоз, совхозуудай эрхэ байдалда тон ехэ удха шанартай. Хэнэйшье мэдэхээр республикымнай колхоз, совхозуудаар, илангаяа мал ажалдахи хүдэлмэри—үнеэ һаалга, тэжээл бэлэдхэлгэ гэхэ мэтэ ехэнхидээ бар хүсөөр хэгдэнэ ха юм. Энээнэй гол шалтагаанниинь юуб гэхэдэ, һаяхан болотор хүдөө нютагуудта электрын элшэ хүсэн дуталдадаг, колхоз, совхозуудтахи багахан электростанцинууд байгаа зоригоо хэрэглэмжые хангажа шададаггүй байгаа. Мүн эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн электроэнерги үнэ сэн ехэтэй байжа, ажахыда олоо доход оруулхаһаа байтагай зарим ушарта хохидол үзүүлдэг байгаа бшуу.

Тиимэһээ республика соонь өөрынь дын гаэдэнги байһан хизаар ютагуудта хүндэ промышленность бодхоогдожо, эдэнэр индустриальна оронууд болонхой. Гушаад оноудай багаар Буряадай республикада хэдэ хэдэн томо гагцын завод, фабриканууд байгуулагдаа. Тэдэнэй тоодо—Улаан-Үдын паровоз, вагон заһабарилгын завод, Зүүн-Сибирьтэхи томо гагцын шэлэй завод, мяха-консервын комбинат болон бусад мүнөө үеын предприятинууд юм. Тиигэжэ агууехэ Эсэгэ ороноо хамтаагын дайнай урда тээ Буряад орон индустриальна түхэлтэй хүгжэнги республика болоһон байгаа. Дайнай һүүлэй үедэ, илангаяа һүүлшын жэлнүүдэй турша республикын промышленность илангаяа хурдан түргөөр хүгжөө.

Промышленностьтай хамта республикын хүдөө ажахы үргэн хүгжөө. В. И. Ленинэй кооперативна түсэбые бэелүүлэн, манай орондо хүдөө ажахые коллективизацилга амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ, олон миллион таряашад социализмын замда баталаа оруулагдаа һэн. Хүбисхалта удха шанартай коллективизацинье бэелүүлһэнэй ашаар республикын хүдөө ажахын үйлэдбэринь хүсэ шүүдэнь һургаггүй хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, хүдөө таряашадай ухаан бодолдо, мэдэрэлдэ ехэ, шэнэ шанжа шанартай хубилалтанууд болоһон байна.

Орон дотор культурна революции бэелүүлһэнэй ашаар буряад арад өөрынгөө ухаан бодолой, соёл сурталай талаар түйлай ехэ амжалта туйлаба. Культурна революциин ашаар ажалша арад ниитэ ухаан саадхалтайнгаа талаар харанхы мунхаг байдалһаа мултаржа, хүн түргэлтэнэй өөрынгөө бэхы түүхын үедэ байгуулһан соёл культурын баялигуудай эзэд боложо.

Революциин урда Буряад хизаарта зууга һаа соёлоо бэшэг мэдэхэ имагтал таба-зургаан хүн олдохо байгаа. Тад онһоо, жэшээлэнэгүй байдалые мүнөө харанайдь. Республика доторнай үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал хүгжэлэй сугадхагдажа, дунда, дээдэ һургуулитай хүнүүдэй тоо жэл ерэхэ тудам олошорно. Энэ жэлдэ... хүндэ бүхы һургуулинуудта ... ... на подстанци бариганхай. Тиигэжэ мүнөө үедэ Кабанскын, Прибайкалиин, Зэдын, Захаминай, Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Советскэ, Түнхэнэй аймагуудай бүхы колхоз, совхозууд, Сэлэнгын, Загарайн аймагуудай зарим ажахынууд гүрэнэй томо томо электростанцинуудһаа, нэрлэбэл: Улаан-Үдын, Баян Голой, Каменскын ТЭЦ-үүдһээ электроэнерги абадаг болонхой. Тиигэһэнэй ашаар эндэхи ажахынуудта үнеэ һаалга, ноһоо хайшалалга, мал уһалга, орооһо хатааха, сэбэрлэхэ, таряалан, сабшалан уһалха гэхэ мэтэ хүдэлмэри онһожоруулагдана. Эдэшье хүдэлмэри абад харабал, ажалшадта хэды ехэ хүнгэлэлтэ боло, ажалай бүтээсэ хэды шэнээн дээшэлээ гээшэб!

Гадна Хоридо гурбадахи, Захааминай Сагаан Морин до, Сангада энэ ...

гагшадай тусхай бригаданууд байгуулагдаад, колхоз, совхозуудай захалаар ферма, бригаданууднай хүндэ хүдэлмэри онһожоруулжа байнад. Полевой олон стануд, 150-аад ферма онһожоруулагдаха түсэбтэй, хэрэгсэлнүүдшье бии юм.

Саашадаа бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ. 1965 оной һүүл багаар республикымнай хүдөө ажахы бүхы дээрэ электрын элшэ хүсөөр хангагдаха болоно. Тиихэдэ холын гэхэ гү, али Баунтын, Хойто Байгалай, Ахын аймагуудта тепловой электростанцинууд баригдахаар хараалагдана. Бусад аймагуудай ажахынууд гүрэнэй электростанцинуудтай холбогдожо, мүнөө тэндэ байһан бишыхан электростанцинууд хаагдаха болоно. Тиигэжэ колхоз, совхозууд өөhэдын багахан станцинуудые хүдэлгэжэ тулихаяа болихо, хүдэлмэрин хүсэ, мүнгэ зөөри, түлишэ гээхэ мэтэ алмаха аргатай болохо бшуу.

Хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ. Эдэ бүгэдые гансал «Бурятсельэнерго» трестын хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр бүтээхэнь бэрхэтэйшэг гэжэ мэдэгдэнэ. Энээниие харадаа абажа, республикымнай олохон промышленна предприятинууд шефэй туһаламжын гуримаар горьтойхон ажал хэжэ эхилэнхэй. Жэшээлэхэдэ, Хандагатайн леспромхоздо хабсаргагшадай бригада байгуулагдаад, Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хүдалжа байна. Улаан-Үдын «Электромашина» заводойхид Сэлэнгын Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо туһална. Тэдэнэр Баруун Харганаадахи хонинной, шубуунай фермэнүүдтэхи хүдэлмэри онһожоруулжа байнхай. Иимэ жэшээнүүдые дурдабал олон.

Хүдөө ажахыгаа онһожоруулха хүдэлмэри саашадань зааханшье һуладхангүй, энэ шухала хэрэгтэ «Сельэнерго» трестһээ гадна, предприятинуудай шефэй туһаламжа, колхоз, совхозуудай өөhэдынь арга боломжо хүсэдөөр элсүүлхэ шухала байна.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

... повой роман—«Нойрһоо һэриһэн талые» 1949 ондо бэшэгдэнһэн хэдэн томо богонихон болзорто хэдэ хэдэн томо романууд зохеогдоо. Энэнь Х. Намсараевай, Ч. Цыдендамбаевай, Д. Батожабайн, Б. Мунгоновой болон бусад зохёолнууд болоно.

Манай арадай искусство хүгжэн һалбараа. Урдань манай нютагта театрай байгааргүйнь мэдээтэй. Хэрин мүнөө Улаан-Үдэдэ опера, балетэй театр, ород драмын, буряад драмын театрнууд, хатарай ансамбль, гүрэнэй филармони ажаллажа байна. Эдэ коллективүүд һүүлшын үедэ ехэхан амжалта туйлаа. Опера, балетэй театр анха түрүүшын буряад опера, балетнүүдые бэлдэжэ байгаа. Энэ театр дунда азиин балетэ опера болон балетта хамжэлгэ наадана. Драмын театрнууд классическа болон мүнөө үеын совет пьесэнүүд амжалтатайгаар табигдана. Эдэнэрэй үндэр дээдэ мэргэжэлые, мэргэжэлэй хүгжэлые олоор харуулна. 1959 ондо Москвада болоһон декадын үедэ нийслэл хотын харагшад, мэргэжэлтэд ехэ үндэрөөр сэгнэбэ. Буряад арадай дундаһаа хэдэн олон бэлигтэй артистнууд элирэн гараа. Тиигэжэ болохоороо, манай орондо бүхы социалис нацинууд, тэрэ тоодо бүряад социалис наци, һалбаран мандаба. Эдэ бүхы нацинуудай хооронди экономическа, политическа, соёл культурын талаар нягта аха дүүгэй холбоон байгуулагданхай. Тэдэнэр социалис бүхэ боложо нэгэдэнхэй.

Мүнөө манай орондо партиин шэнэ Программын ёһоор үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байха үедэ нацинууд саашадаа яажа хүгжэхэб?

Ленинэй национальна политикые заабари болгон, партиин шэнэ Программа бүхы совет нацинуудай саашадаа экономическа, соёл культурын болон гүрэн түрэлгөөн талаар али болохоор хүгжэжэ ябадал харанһан.

Социалис нацинуудай саашанхи хүгжэлтэ хэдэн нэн түрүүн тэдэнэй экономическа хүгжэлтэһөө болоно юм. Партиин Программа дотор хараалһанай ёһоор бүхы союзна республиканууд хамтын хүсөөр шиидхэгдэх болоно. Партиин Программын хараалһанай ёһоор «коммунис байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ, ажахын ажал ябуулые таарамжатай зохидор эрхилхын тула зарим нютагуудта республиканууд хоорондохи эдэй засагай ажахы хүгжэлтэдэ экономическа һалбаринуудые, илангаяа газар - уһалха, электрын элшэ хүсэ холбон нэгэдүүлхэ, транспорт харгыгээхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудые байгуулхада болохо юм». Жэшээнь, хоёрхон губи ашаглаха хэрэгтэ Казахстан, Узбекистан, Таджикистан өөhэдынгөө хүсые хамта ашаглахаар түсэб зуранхай. Хүршэ Грузи Армени хоёртоо Азербайджан байгаалиин газ, электрын элшэ хүсэ үгэдэг юм. Эстониhоо электрын хүсэн Ленинград, Латви руу ошодог.

Казахстанда хэдэн арбаад миллион гектар шэнэ газарые ашаглахэ хэрэгтэ оронойманай бүхы арадууд туһалалсаhан байха. Мүн томо томо шинэ электростанцинууд, түмэр зам, заводууд болон бусад барилгада манай арадууд бэе бэедээ туһаламжа үзүүлэлсэдэг. Мүн мүнөө ашаглагдажа байһан предприятинуудташье олон үндэһэ яһанай хүдэлмэрилэгшэд хамтадаа ажаллана. Жэшээнь, Узбекскэ ССР-эй Чирчикскэ электрохимиин комбинатда 30 яһатанай түлөөлэгшэд, Ташкентын будай комбинатда — 40 яһатанай түлөөлэгшэд ажаллана. Манай республикын Зэдын комбинатда, Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводто арбаад гаран яһатанай түлөөлэгшэд хүдэлнэ.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, Советскэ Союзай бүхы олон яһатан, союзна болон автономито республиканууд экономическа талаараа өөhэд хоорондоо тэсһэ эрхэтэй боложо, ага дүүгэй ёһоор, абтэй эгтэйгээр, нэгэн социалис экономико байгуулжа байhание гэршэлнэ. Энээнэй ашаар бүхы үндэһэ яһатан коммунизм байгуулгын үедэ улам һалбаран хүгжэхэ байна.

Социалис нацинуудай саашанхи хүгжэлтэнь мүн тэдэнэй түргэ...

Дэлхэйн байдал

В. И. Ленинэй Парижһаа Краков ерэhэнһээ хойшо 50 жэл үнгэрһэнэй ойе тэмдэглэнэ

ВАРШАВА, июниин 23. (ТАСС). В. И. Ленинэй Парижһаа Краков ерэhэнһээ хойшо 50 жэл үнгэрһэнэй ойе тэмдэглэжэ, «Трибуна люду» газетэ редакционно бэшэг толилоо. Ородой революционно хүдэлөөе, «Правда» газетые хүтэлбэрилхэ талаар Владимир Ильич Ленинэй Польшодо байхадаа ябуулһан туйлай ехэ хүдэлмэри тухай бэшэг соонь хэлэгдэнэ. Мүн дэлхэйн пролетариадай вождь В. И. Ленинэй Польшын хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлөөнтэй ямар холбоотой байһание, В. И. Ленинэй Польшодо байхадаа бэшэһэн теоретическэ зохёол тухай тэрэ бэшэг соонь тодорхойлогдоно.

Манай партиин ажал хүдэлмэридэ, мүн уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ Ленинэй суртал ехэ удха шанартай гээд газетэ бэшэнэ.

Нүхэр Н. С. Хрущев толгойлогшотой Советскэ делегациин Румынида айлшалжа байһан тухай Польшодо ехэ анхарал табина

ВАРШАВА, июниин 23. (ТАСС). Нүхэр Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегациин Румыниин Арадай Республикада айлшалжа байһан тухай Польшын хэблэл ехэ анхарал табина. Румыниин ажалшад совет айлшадаа айхабтар баяр баясхалантайгаар, үнэн зүрхэнһөө угтана гээд газетэнүүд бэшэнэ.

Советскэ делегациин Крайово ерэhэн ушар румын-совет хани барисаанай сэсэглэн һалбаржа байһание тодорхойлон харуулба гээд, «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ. Энэ хани барисаан социалис можын оронуудые нэгэдүүлнэ. Иигэжэ Советскэ Союзай, КПСС-эй, нэн түрүүндэ тэрэнэй нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ ехэ жагсаал болоһон байна.

«Фашизм бэелүүлэгдэхэгүй!»

ПАРИЖ, июниин 23. ТАСС-ай корреспондент А. Баранов мэдээсэнэ:

Парижай 3 мянган хүн зон мүнөөдэр үдэшэлэн үйлсэнүүдээр гаража, ехэ жагсаалда хабаадаба. Коммунист Пьер Верже гэгшые фашис этэгээдүүдэй харата муухайгаар алаһание эдэнэр эсэргүүсэн бурууштаана. «Фашизм бэелүүлэгдэхэгүй!», «Сэ әниие буудажа алагты!», «Фашизмда эсэргүү хүнүүд нэгэдэгты!» гэһэн лозунгнуудые жагсаалшад барижа ябаба. Франциин коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд Раймон Гюйо, Жанетта Вермерш, Поль Лоран, Парижай районой ажалай бүгэдэнниитын конференциин профсоюзуудай нэгэдэлэй генеральна секретарь Эжен Энафф гэгшэд жагсаалда хабаадаба.

Фашизмда эсэргүүгээр тэмсэдэг хүнүүдэй митинг Парижай 9-дэхи округто болобо. Франциин коммунис партиин окружной комитедэй секретарь Л. Фош тэндэ үгэ хэлэһэн байна.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVI сесси

НЬЮ-ЙОРК, июниин 23. ТАСС-эй корреспондент Н. Туркатенко мэдээсэнэ:

Урда Родезиин байдал тухай асуудалые Генеральна Ассамблей зүбшэн хэлсэбэ. Англи, Холбоото Штадууд, колониальна бусад оронууд энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхэдэ һаад тойбо ушаруулха гэжэ оролдоо. Тиигэбэшье Урда Родезиин асуудал тушаа 40 делегадууд үгэ хэлэбэ. Колониальна оронуудта, арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо декларацие Урда Родезиидэ дары бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тэндэ үгэ хэлэгшэд олонхи тэмдэглэбэ. Советскэ Союзай, Украиниин ССР-эй, Ганын, Эфиопиин, Гвинейн, ОАР-ай түлөөлэгшэд Урда Родезиин үндэһэ яһанай илгаа гаргаха гуримые буруушааба. Тиигэжэ Урда Родезидэ аажам һайн байдал тогтоохын түлөө Англиин правительство яаралтай хэмжээнүүдые абаха ушартай гээд, эдэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд эрилтэ табиба.

1961 ондо «баталагдаһан» яһа шуһанай илгаа гаргаха зорилготой «конституцие» дары болюулха тухай Африкын, Азиин 38 оронуудай Генеральна Ассамблейн үзэмжэдэ табиһан резолюциин проект соо эрилтэ табигдана. Урда Родезидэ колониальна гурим хүушанайхяарынь үлөөхын түлөө Англи иимэ «конституци» бии болгоһон юм. Урда Родезиин хүн зоной хабаадалгатайгаар шэнэ конституци зохёохо дурадхал резолюциин проект соо оруулагдана.

1961 оной «конституци» колонизаторнуудай зохёоһон хэрэг болоно. Колонизаторнууд Урда Родезиин арадай нэгэнье ядарал зоболондо, бэе гоолшолгодо байлгаха хүсэлтэй гэжэ Белоруссиин ССР-эй делегат П. Е. Остапенко үсөөн гэлдэрэй заседанида мэдүүлбэ.

Генеральна Ассамблей хамаада Урда Родезиин байдалые зүбшэн хэлсэхэ эрхэ түлөөлэлгэтэй юм гү, али үгы гү гэжэ нэншүүгээр колониальна оронуудай делегадууд тэндэ хэлэлһэн байна. Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ Урда Родезиин «дотоодын хэрэгтүүдтэ» хамаарһан ушар болоно гэжэ колониальна гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд хэлэжэ һэдэлтэй.

Зүгөөр колониальна оронуудай түлөөлэгшэдэй иимэ зорилготой һэдэлтэ бурууташан байна. Урда Родезиин арадай зоной эрхэ колонизаторнуудай сэхэ хабаатай байһание делегадууд олонхи буруушааба.

Харгамжалга үзүүлхэ комитедэй заседанида Руанда-Урундиин байдал тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байна. Колонизаторнуудай бархилдаан талдаг хараа шугамые илэршэд заседанида хабаадагшад сэхэ шууд буруушааба. Тиигэжэ Советскэ Союзай, Африкын, Азиин бүлэг оронууд энэ оной июлиин 1-дэ Урундиин, Руандада бэеэ даанхай байдал олгохо эрилтэ табиба. Мүн эдэ оронуудай газар дээрэһээ Бельгиин сэрэгүүдые гаргаха хэрэгтэй гээд, эдэ оронууд мэдүүлһэн байна.

Женевын хэлсээнүүдэй хоёрдохи шатын урда гээ. Корейн арадай ...иональна зорилго

...зүбшэн хэлсэжэ эхилээ һэм, тиимэд байдалда июниин 14-дэ дахин хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэнь.

Буу зэбсэг хурааха тон шухала удхатай асуудал яахадаа шиидхэгдэнэгүйб гэхэдэ, баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд энэ асуудал бэелүүлхэ хүсэлгүй. Тиигэжэ США-гай, Англиин түлөөлэгшэдэй Женевэдэ буу зэбсэг хураахa тухай шашалдажа байхадань, Невада штадай газар дорохи тоннель соо, Номгон океан шадар ядерна зэбсэг туршагдаа, Америкын, Англиин дипломадуудай аюулгүй байдал, эб найрамдал тогтооход тушаа Женевэдэ үгэ хэлэхэ үедэнь хархис этэгээдүүд НАТО-гой Советскэ сессилэ ядерна зэбсэгээр улам зэвдээхэ тухай түсэб зохёожо байһан юм. Эгээл энэ үедэ Америкын сэрэгүүд Тайланд эльгэзээ.

США-гай, Англиин түлөөлэгшэд буу зэбсэг хурааха зорилготой комитедые шашалдаанай, саг үнгэргэхэ газар болгохо хүсэлтэй байгаа. Энэ шухала асуудалые зүбшэн хэлсэжэ 34 үдэрэй үнгэрөөд байхада Холбоото Штадууд буу зэбсэг хурааха договорой гол гуримуудые комитедэй үзэмжэдэ табиһан юм. Советскэ Союзай тусхай проект оруулхада США-гай түлөөлэгшэд баһа өөһэдынхөө нигэжэ дурадхаһан болохо һэдэлгэ гаргаа бшуу. Энэ проект соонь буу зэбсэг хураалгаар ямаршье уялгагүй, болзор сэхэ шууд табигдангүй. Энэ дансын гол зорилгонь юуб гэхэдэ, сэрэгэй талаар США-гай улэмжэ хүсэтэй болохо хэрэг хангаха һэдэлгэтэй. Ингэжэ Холбоото Штадууд СССР-тэ ядерна добтолго хэхэ аргатай болохо хүсэлтэй.

Хэрбээ США-гай түлөөлэгшэдэй Женевэдэ болохоёо байхада гараа хэлсээнүүдые урдынхиһаа буруутуулха зорилго табиһа һаань, буу зэбсэг хураахa договор баталха хэрэгтэ ехэ һаад тойбо ушаруулагдаха болоно.

Мүнөө үе сагта Вашингтоной политигүүдай ямар хэрэг бэелүүлжэ байһание Джонстон арал шадар хэгдэжэ байһан ядерна туршалганууд тодорхойлно. США-гай правительство өөрынгөө гүрэнэй газарһаа ондоо газар, хаанашье хамаагүй, дураараа ашаглан даг заншалтай болонхой. Тиигэжэ Америкын хүлһэншэд Кубада һаяхан добтолһон, Тайландада сэрэгүүдые буулгаһан байна. Олон жэлэй турша Урда Корейе Америкын эзэмдэгшэдэй эзэлһэн ушар өөрсдийн дээрмэдэлгэ болоно бшуу. Корейн арад зон харин ээмдэгшэдэй дарлалтаһаа өөрынгөө газарые сүлөөлхын түлөө сэхэ шууд тэмсэжэ байдаг юм. Тэгү, Сеул болон Урда Корейн бусад городуудта америкынхидтэ эсэргүү залуушуулай ехэ хүдэлөөн болобо.

Урда Корейн «бэеэ даанхай байдалые», «эрхэ сүлөөе» хамгаалхаяа эндэ байнабди гэжэ Америкын империалистнууд мэдүүлдэг. Гэхэтэй хамта «Корейн республикын» эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай байдал хооһон хөөрэлдөөн ха юм. Тэндэ имагтал США-гай эзэмдэгшэд бүрин эрхэтэй эзэд болонхой. Урда Корейн Америкын империализмын колони болгогдоо.

Америкын сэрэгүүд Урда Корейдэ юундэ байлгагданаб гэхэдэ Корейн Арадай Демократическа Республикын талаһаа добтолго хэгдэжэ магад гээд; Вашингтоной политигууд номнодог. Энэнь мүн лэ ёотойл худал хуурмаг хэрэг болоно бшуу.

Харин тиимэдээ Корейн ажалай парти, КНДР-эй правительство Корейн асуудалые амгалан ёһоор шиидхэхын түлөө сэхэ шууд тэмсэжэ байна гэжэ КНДР-эй Арадай дээдын Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Ген мэдүүлжэ һэн.

Корейн хүн зон өөрынгөө дотоод национальна асуудалые — Эхэ ороноо нэгэдүүлхэ хэрэгые харин оронуудай хамааралгагүйгөөр шиидхэжэ шадаха, шиидхэхээшье ёотой. Зүгөөр Америкын империалистнууд Урда Корейе хэзэ мүнхэдөө өөрынгөө колони болгохо хүсэлтэй. Тиимэһээ Урда Корейн газар дээрэһээ Америкын сэрэгүүдые гаргаха гэжэ Корейн арадай бүхэнациональна эгээ шухала зорилгонь болоно.

Америкын сэрэгүүдые Урда Корейһээ гаргаха шухала гээд, КНДР-эй һая үнгэргэдэһэн Арадай дээдын Суглаанай сессиин тунхаглаһан хандалга соо заагдана. Энэ хандалгаһаа Урда Корейн ажалшад ямаршье маргалтагүйгөөр дэмжэжэ байхаа.

Я. Мазор.

Аюулгүйн Соведэй заседанида

НЬЮ-ЙОРК, июниин 23. (ТАСС). Инди Пакистан хоёрой хоорондохи харилсаае шахардуу шанга болгохо һэдэлгэ США-гай түлөөлэгшэд Аюулгүйн Соведэй үсэгэлдэрэй заседанида гаргаба. Кашмир хахадаа Индиин таһаршагүй нэгэ хубинь болоно гэжэ һанамжые Пакистанай правительство буруутуулха гэжэ үнинэй оролдодог. Тиигэжэ Аюулгүйн Совет «Кашмир тухай асуудалые» үнинэй зүбшэн хэлсэнэ.

Тэрээгээ болбол Индиин таһаршагүй хубинь гэнэн һанамжые буруушааһан резолюциин проект Ирландиин түлөөлэгшэ Аюулгүйн Соведэй үсэгэлдэрэй заседанида тургаглаба. Энэ резолюциин проектые Холбоото Штадууд зэхёоһон байна бшуу.

Аюулгүйн Соведэй заседанида Пакистанай түлөөлэгшэ дэй уригдаһан Индиин түлөөлэгшэ Кришна Менон энэ резолюциин проектые сэхэ шууд буруушааба.

Энэ резолюциин проект бэе талагдабагүй.

Советскэ Союзай түлөөлэгшэ П. Д. Морозов США-гай зохёоһон резолюциин проектые үндэһэ бариматгүй гэжэ тодорхойлбо.

Инди хадаа Пакистантай хэлсээнүүдые үргэлжэлүүлхэ бэлэн гээд, Индиин түлөөлэгшэ Кришна Менон мэдүүлбэ.

Үшөө нэгэ хорото ааша гаргагдаба

БЕРЛИН, июниин 23. (ТАСС). ГДР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй таһагай мэдээсэнээр, Баруун Берлинэй тагнуулшадай организациин түлөөлэгшэд городой түмэр зам шадар хорото хэрэг гаргаба.

Шпандау-Вестһээ ГДР-эй нийслэл июниин 21-нэй үдэшэлэн ошохо ябаһан поездодо боомбо тэһэлэгдэһэн байна. Тиигэжэ һүүлшын вагон ехээр эдэрээ. ГДР-эй засагаархи...

...гаглаба. Энэ... Баруун Берлинэй газар дээгүүр поезд тэрэ ябажа бшуу.

Канцлер Аденауэрэй хорото зорилготойгоор Баруун Берлин ерэһэнэй, Баруун Берлинэй бургомистр Брандтын байдалаа хэхэ түлөө уралһанай һүүлээр иимэ хорото ааша гаргагдаба гээд мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ТЕЛЕФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора — 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности, транспорта, информации—35-14, культуры, литературы и искусства—34-05, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов и корректоров—35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00908. Зак. № 3366.

Сагай уларил

...дай гидрометеобюрогой ...эр мүнөөдэр республикымнай үүлэтэйшэг, зарим газарта бороо орохо, ...гархa. Баруун зүгэйхеэнaар һалхилха. Шүүдэр ... үдэрынь 21—23 градус халуун байха.

...н 27-hоо июлиин 1 ... республика соомнай үүлэтэй, зарим газарнуудаар бороо ороод абасар ... һалхитай байха.

...хэ 20 самосвал, ... хүдэлмэришэдые зөөхэ 15 автобус, олон автоприцеп, автопогрузчигууд абтанхай.

И. Петров.

Улаан-Үдэ хэлэнэ, харуулна

Мүнөөдэрэй телевидениин программа

19.00—һүүлэй мэдээсэл. 19.10—«Будни цирка» ба «Эдир гимнаст» гэжэ үзүүлэлтэ зориулагдаһан кинофильмэ. 20.00— «Улаан-Үдэдэхи байрын барилга» гэжэ телевидени харагшадай урда хөөрэлдөөн. 20.15—«Энэдхэгтэ эб найрамдалай уряагаар» гэһэн хроникально-документальна фильмэ.

...ООН-ой Генеральна ... лейн захяа гаргаганхай байгаа. Мүн Советскэ правительство буу зэбсэг хурааха договорой проект табиһан юм. Гадна Советскэ Союзай сэхэ шууд эрилтэ табиһанай ашаар бэеэ абанги оронуудай түлөөлэгшэд комитедэ хабаадуулагдаа һэн.

Гэбэшье энэ таатай зохид арга боломжо хэрэглээ баталхын түлөө хэрэглэгдэжэ байгаа ехэ дэлхэйн арадууд мэдэнэ. Буу зэбсэг хурааха шухалын шухала асуудал 3 һарын турша зүбшэн хэлсээд байхада, договорой преамбула, мүн договорой юрэнхы асуудалнууд тухай тайлбарилһан түрүүшынь 3 статьягай уридшалан зохёогдоһон проект һайшаагдаһан байна бшуу. Ондоогоор хэлэхэдэ, тус комитет мартын 15-да ямар байдалда...